МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ФАКУЛЬТЕТ СОЦІАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ ТА ПСИХОЛОГІЇ
КАФЕДРА ДОШКІЛЬНОЇ ТА ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

магістра

на тему: **«РОЗВИТОК НАВЧАЛЬНОЇ МОТИВАЦІЇ УЧНІВ НА УРОКАХ ІНТЕГРОВАНОГО КУРСУ «Я ДОСЛІДЖУЮ СВІТ» В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ»**

Виконала: студентка 2 курсу, групи 8.0133-з спеціальності 013 «Початкова освіта» освітньо-професійної програми «Початкова освіта»
Н. І. Никифорова

Керівник: доцент кафедри дошкільної та початкової освіти, к. пед. н., доцент_____ Т. В. Турбар

Рецензент: професор кафедри дошкільної та початкової освіти, д. пед. н., професор _____ М. Д. Дяченко

Запоріжжя
2024

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет соціальної педагогіки та психології
Кафедра дошкільної та початкової освіти
Рівень вищої освіти магістерський
Спеціальність 013 «Початкова освіта»
Освітньо-професійна програма «Початкова освіта»

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри _____
«____» _____2024__ року

ЗАВДАННЯ
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ СТУДЕНТЦІ

Никифорової Надії Ігорівни

1. Тема роботи: «Розвиток навчальної мотивації учнів на уроках інтегрованого курсу «Я досліджую світ» в умовах дистанційного навчання»
керівник роботи Дяченко Марія Дмитрівна, доктор педагогічних наук, професор
затверджена наказом ЗНУ від 24 вересня 2024 р. № 1446-с.

2. Строк подання студентом роботи: 02 грудня 2024 р.

3. Вихідні дані до роботи: матеріали педагогічної практики, курсових робіт.

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, що належить розробити): висвітлити теоретичні засади розвитку навчальної мотивації учнів в умовах дистанційного навчання; розкрити наукові витоки ключових понять дослідження; охарактеризувати основні принципи та форми дистанційного навчання в початковій школі; окреслити особливості розвитку навчальної мотивації молодших школярів у процесі викладання інтегрованого курсу «Я досліджую світ» в умовах дистанційного навчання; визначити та обґрунтувати педагогічні умови навчальної мотивації учнів на уроках інтегрованого курсу «Я досліджую світ» в умовах дистанційного навчання й експериментально перевірити їхню ефективність.

5. Перелік графічного матеріалу: 7 таблиць, 2 рисунки за результатами дослідження.

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Консультант	Дата, підпис	
		Завдання видав	Завдання прийняв
Вступ	Турбар Т. В.	03.02.24 р.	03.02.24 р.
Розділ 1	Турбар Т. В.	15.04.24 р.	15.04.24 р.
Розділ 2	Турбар Т. В.	14.09.24 р.	14.09.24 р.
Висновки	Турбар Т. В.	18.11.24 р.	18.11.24 р.

7. Дата видачі завдання: 03.02.24 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ п/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1	Збір та систематизація матеріалу	січень-лютий	виконано
2	Написання вступу	квітень	виконано
3	Написання першого розділу	травень-червень	виконано
4	Написання другого розділу	липень-вересень	виконано
6	Написання висновків	жовтень	виконано
7	Оформлення роботи, рецензування	листопад	виконано
8	Захист	грудень	виконано

Студент _____ Никифорова Н. І.
(підпис) (прізвище та ініціали)

Керівник роботи _____ Турбар Т. В.
(підпис) (прізвище та ініціали)

Нормоконтроль пройдено

Нормоконтролер _____ Зубцова Ю. Є.
(підпис) (прізвище та ініціали)

РЕФЕРАТ

Кваліфікаційна робота: 90 с., 7 таблиць, 2 рисунки, 88 джерел, 1 додаток.

Мета дослідження – обґрунтування та експериментальна перевірка педагогічних умов розвитку навчальної мотивації учнів на уроках інтегрованого курсу «Я досліджую світ» в умовах дистанційного навчання.

Об’єкт дослідження – навчальна мотивація молодших школярів.

Предмет дослідження – педагогічні умови розвитку навчальної мотивації учнів на уроках інтегрованого курсу «Я досліджую світ» в умовах дистанційного навчання.

Методи дослідження: аналіз наукової та навчально-методичної літератури; узагальнення; педагогічний експеримент, спостереження, усне опитування, бесіда; статистичні методи.

Теоретичне значення одержаних результатів полягає в: розкритті сутності проблеми розвитку навчальної мотивації учнів в умовах дистанційного навчання; висвітленні змісту понять «навчальна мотивація молодших школярів», «дистанційне навчання в початковій школі»; характеристиці основних принципів та форм дистанційного навчання в початковій школі; висвітленні особливостей розвитку навчальної мотивації молодших школярів у процесі викладання інтегрованого курсу «Я досліджую світ» в умовах дистанційного навчання.

Практичне значення одержаних результатів полягає у визначенні методів і засобів розвитку навчальної мотивації молодших школярів в умовах дистанційного навчання; в обґрунтуванні та експериментальній перевірці педагогічних умов розвитку навчальної мотивації учнів на уроках інтегрованого курсу «Я досліджую світ» в умовах дистанційного навчання.

Галузь використання: заклади освіти.

ДИСТАНЦІЙНЕ НАВЧАННЯ, МОЛОДШІ ШКОЛЯРІ, НАВЧАЛЬНА МОТИВАЦІЯ, ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС, ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ, ПОЧАТКОВА ОСВІТА, ПРИНЦИПИ, РОЗВИТОК.

SUMMARY

Nykyforova N. I. Development of Educational Motivation of Students in the Lessons of the Integrated "I Explore the World" Course under Conditions of Distance Learning

Qualifying work of the master. Zaporizhia National University. Zaporizhzhia, 2024.

The qualification work is devoted of the development of educational motivation of students in the lessons of the integrated "I explore the world" course under conditions of distance learning.

The purpose of the research is to substantiate and experimentally verify the pedagogical conditions for the development of students' educational motivation in the lessons of the integrated course "I explore the world" in the conditions of distance learning.

The object of the study is educational motivation of junior high school students.

The subject of the study is the pedagogical conditions for the development of students' educational motivation in the lessons of the integrated course "I explore the world" in the conditions of distance learning.

Research methods: analysis of scientific and educational and methodological literature; generalization; pedagogical experiment, observation, oral survey, conversation; statistical methods.

Objectives of the study:

1) highlight the theoretical foundations of the development of students' educational motivation in the conditions of distance learning;

2) to reveal scientific approaches to the interpretation of the meaning of the concepts "educational motivation of younger schoolchildren", "distance learning in primary school";

3) describe the main principles and forms of distance learning in primary school;

4) outline the peculiarities of the development of educational motivation of junior high school students in the process of teaching the integrated course "I explore the world" in the conditions of distance learning;

5) to determine and justify the pedagogical conditions for the development of students' educational motivation in the lessons of the integrated course "I explore the world" in the conditions of distance learning and experimentally verify their effectiveness.

The theoretical significance of the obtained results consists in: revealing the essence of the problem of the development of educational motivation of students in the conditions of distance learning; elucidation of the content of the concepts "educational motivation of younger schoolchildren", "distance learning in primary school"; characteristics of the main principles and forms of distance learning in primary school; highlighting the peculiarities of the development of educational motivation of younger schoolchildren in the process of teaching the integrated course "I explore the world" in the conditions of distance learning.

The practical significance of the obtained results lies in the determination of methods and means of developing the educational motivation of younger schoolchildren in the conditions of distance learning; in the substantiation and experimental verification of the pedagogical conditions for the development of students' educational motivation in the lessons of the integrated course "I explore the world" in the conditions of distance learning.

Students of the specialty can also use the obtained results: 013 "Primary Education" in the process of preparing course and diploma theses.

Field of use: educational institutions.

Key words: development, distance learning, educational motivation, educational process, method, pedagogical conditions, primary education, principle, younger school schoolchildren.

ЗМІСТ

Вступ……. 9
Розділ 1. Теоретичні засади розвитку навчальної мотивації учнів в умовах дистанційного навчання…...……. 12
1.1. Наукові витоки ключових понять дослідження…… 12
1.2. Основні принципи та форми дистанційного навчання в початковій школі……...…….. 22
1.3. Особливості розвитку навчальної мотивації молодших школярів у процесі викладання інтегрованого курсу «Я досліджую світ» в умовах дистанційного навчання …… 32
Розділ 2. Експериментальна перевірка ефективності педагогічних умов розвитку навчальної мотивації учнів на уроках інтегрованого курсу «Я досліджую світ»……..……...…….. 45
2.1. Організація педагогічного експерименту……... 45
2.2. Педагогічні умови розвитку навчальної мотивації учнів на уроках інтегрованого курсу «Я досліджую світ» в умовах дистанційного навчання…. 49
2.3. Узагальнення та систематизація результатів педагогічного експерименту……... 77
Висновки…….. 87
Список використаних джерел…… 90
Додатки…… 99

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ

ВПМ – внутрішня позитивна мотивація

ЕГ – експериментальна група

ЗПМ – зовнішня позитивна мотивація

ІКТ – інформаційно-комунікаційні технології

КГ – контрольна група

МОНУ – Міністерство освіти і науки України

НМ – навчальна мотивація

НУШ – Нова українська школа

ПО – початкова освіта

ВСТУП

Розвиток навчальної мотивації у молодших школярів в умовах Нової української школи є одним з найважливіших завдань, адже саме в початковій школі закладаються основи допитливості, інтересу до пізнання та бажання досягати успіхів. Молодший шкільний вік – це фундамент для формування стійкої навчальної мотивації, саме в цей період закладаються основи допитливості, інтересу до пізнання та бажання досягати успіхів. Навчальна мотивація стимулює активне засвоєння знань, розвиток критичного мислення та творчих здібностей, формує позитивне ставлення до школи та навчання в цілому, що є запорукою подальшого успіху.

Розвитку навчальної мотивації молодших школярів, зокрема в умовах сучасного інформаційного суспільства, присвятили свої наукові розвідки багато вітчизняних дослідників, серед яких: О. Гнатюк, І. Гончарук, М. Горват, Я. Демченко, Л. Дзюбко, О. Дуброва, Л. Маляр, І. Чорней та ін.

В останні роки набуло особливої актуальності дистанційне навчання в сучасній освіті, пандемія COVID-19 та російська військова агресія лише підсилили цей процес, зумовили освітній процес у цифровому форматі.

Дистанційні освітні технології, особливості дистанційного навчання в сучасних умовах інформатизації освіти, його виклики та перспективи вивчали Х. Алієв, О. Аніщенко, Є. Буров, Н. Дементієвська, Л. Гаврілова, В. Гетта, Н. Думанський, І. Жилінкова, М. Кадемія, О. Кондратюк, В. Кривіцька, О. Кучай, О. Спірін, Ю. Третьякова, О. Турчин, Е. Ященко та ін.

Дистанційне навчання на уроках інтегрованого курсу «Я досліджую світ» надає можливість учителю початкових класів розвивати навчальну мотивацію молодшим школярам, а учням – підвищувати результативність самостійної роботи, отримати велику кількість нових знань, розширює можливості для творчого самовираження та самореалізації, закріплення нових навичок, зокрема технологічних. З огляду на зазначене, тема кваліфікаційної роботи є актуальною.

Мета дослідження – обґрунтування та експериментальна перевірка педагогічних умов розвитку навчальної мотивації учнів на уроках інтегрованого курсу «Я досліджую світ» в умовах дистанційного навчання.

Завдання дослідження:

1) висвітлити теоретичні засади розвитку навчальної мотивації учнів в умовах дистанційного навчання;

2) охарактеризувати основні принципи та форми дистанційного навчання в початковій школі;

3) окреслити особливості розвитку навчальної мотивації молодших школярів у процесі викладання інтегрованого курсу «Я досліджую світ» в умовах дистанційного навчання;

4) визначити та обґрунтувати педагогічні умови розвитку навчальної мотивації учнів на уроках інтегрованого курсу «Я досліджую світ» в умовах дистанційного навчання й експериментально перевірити їхню ефективність.

Об’єкт дослідження – навчальна мотивація молодших школярів.

Предмет дослідження – педагогічні умови розвитку навчальної мотивації учнів на уроках інтегрованого курсу «Я досліджую світ» в умовах дистанційного навчання.

Для реалізації мети та завдань дослідження використано такі методи:

– теоретичні: аналіз наукової та навчально-методичної літератури з метою визначення об’єкта, предмета, мети дослідження, формулювання його завдань; узагальнення; порівняння; класифікація; систематизація теоретичних даних з метою розробки підходів до розвитку навчальної мотивації учнів на уроках інтегрованого курсу «Я досліджую світ» в умовах дистанційного навчання та обґрунтування педагогічних умов цього процесу;

– емпіричні: анкетування, бесіди, педагогічні спостереження – з метою визначення рівнів сформованості в молодших школярів навчальної мотивації в умовах дистанційного навчання, експериментального доведення ефективності впровадження запропонованих педагогічних умов розвитку навчальної мотивації учнів на уроках інтегрованого курсу «Я досліджую світ» в умовах

дистанційного навчання;

– педагогічний експеримент;

– статистичні методи дослідження з метою кількісно-якісного аналізу та узагальнення результатів дослідження.

Теоретичне значення одержаних результатів полягає в: розкритті сутності проблеми розвитку навчальної мотивації учнів в умовах дистанційного навчання; висвітленні змісту понять «навчальна мотивація молодших школярів», «дистанційне навчання в початковій школі»; характеристиці основних принципів та форм дистанційного навчання в початковій школі; висвітленні особливостей розвитку навчальної мотивації молодших школярів у процесі викладання інтегрованого курсу «Я досліджую світ» в умовах дистанційного навчання.

Практичне значення одержаних результатів полягає у визначенні методів і засобів розвитку навчальної мотивації молодших школярів в умовах дистанційного навчання; в обґрунтуванні та експериментальній перевірці педагогічних умов розвитку навчальної мотивації учнів на уроках інтегрованого курсу «Я досліджую світ» в умовах дистанційного навчання.

Результати дослідження можуть бути використані вчителями, керівниками закладів загальної середньої освіти з метою підвищення ефективності розвитку навчальної мотивації молодших школярів у процесі викладання інтегрованого курсу «Я досліджую світ» в умовах дистанційного навчання.

Одержані результати можуть також бути використані студентами спеціальності 013 «Початкова освіта» у процесі підготовки курсових та кваліфікаційних робіт.

Структура роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел (88 позицій), 1 додатка. Загальний обсяг – 99 сторінок, обсяг основного тексту – 90 сторінок. Кваліфікаційна робота містить 7 таблиць, 2 рисунки.

РОЗДІЛ 1
ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ НАВЧАЛЬНОЇ МОТИВАЦІЇ УЧНІВ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

1.1. Наукові витоки ключових понять дослідження

Розвиток навчальної мотивації молодших школярів є важливим аспектом успішного навчання. Мотивовані учні більш зацікавлені в навчанні, активніше беруть участь у навчальному процесі та досягають кращих результатів. Молодший шкільний вік є початком становлення навчальної мотивації, від якої залежить якість навчання учня впродовж усього шкільного періоду. У більшості першокласників спостерігається позитивне ставлення до школи та навчання. Важливо підтримувати цей інтерес та розвивати його. Молодші школярі дуже емоційні, тому важливо створювати позитивну та доброзичливу атмосферу в класі. Діти цього віку швидко відволікаються, тому необхідно використовувати різноманітні методи та форми роботи, щоб підтримувати їхню увагу. Для молодших школярів важлива оцінка дорослих, тому похвала та підтримка є важливими факторами мотивації.

Важливо використовувати різноманітні методи, які активізують пізнавальну діяльність учнів (ігри, проблемні ситуації, досліди тощо). Вчитель повинен бути доброзичливим, терплячим, вміти зацікавити учнів та створити позитивну атмосферу в класі. Важливо, щоб батьки цікавилися навчанням дитини, підтримували її та створювали умови для навчання вдома. Ігрова діяльність є провідною в цьому віці, тому використання ігор на уроках сприяє підвищенню інтересу до навчання.

Інтерактивні методи навчання (робота в групах, дискусії, проєкти) активізують пізнавальну діяльність учнів та сприяють розвитку мотивації. Проблемні ситуації стимулюють учнів до пошуку нових знань та розвитку мислення. Потрібно хвалити учнів за їхні досягнення, навіть незначні, це стимулює

їх до подальшої навчальної діяльності.

Використання інформаційно-комунікаційних технологій на уроках робить навчання більш цікавим та захоплюючим.

Державним стандартом початкової освіти передбачено «всебічний розвиток дитини, її талантів, здібностей, компетентностей та наскрізних умінь відповідно до вікових та індивідуальних психофізіологічних особливостей і потреб, формування цінностей, розвиток самостійності, творчості та допитливості; навчання впродовж життя» [53].

Це можна досягти, сформувавши в молодших школярів стійку мотивацію до навчання та пізнавальний інтерес, і завдяки цьому навчити дітей здобувати знання самостійно впродовж усього життя, розвивати свої творчі, інтелектуальні, комунікативні вміння, формувати науковий світогляд.

Розвитку навчальної мотивації молодших школярів, зокрема в умовах сучасного інформаційного суспільства, присвятили свої наукові розвідки багато вітчизняних дослідників, серед яких: О. Гнатюк [13; 14], І. Гончарук [16], М. Горват [17], Я. Демченко [20], Л. Дзюбко [21], О. Дуброва [23], Л. Маляр [40], І. Чорней [79] та ін.

Дистанційні освітні технології, особливості дистанційного навчання в сучасних умовах інформатизації освіти, його виклики та перспективи вивчали Х. Алієв [1], О. Аніщенко [2], Блощинський [5], Є. Буров [7], Н. Дементієвська [3], Л. Гаврілова [11], В. Гетта [12], Н. Думанський [24], І. Жилінкова [25], М. Кадемія [18; 19], О. Кондратюк [34], В. Кривіцька [37], О. Кучай [38], О. Спірін [68], Ю. Третьякова [75], О. Турчин [76], Е. Ященко [83] та ін.

Так, зокрема вчені З. Рябова та Г. Єльникова узагальнили досвід використання цифрових технологій для підготовки вчителів в установах вищої та післядипломної освіти, які сприяють розвитку їх професійних, універсальних та цифрових навичок і мають традиційні й новітні форми онлайн навчання та е-технології оцінювання рівня сформованості їх професійних компетентностей [61].

Навчальна мотивація та пізнавальний інтерес є важливим компонентом «всебічного розвитку особистості, в якому виявляються ціннісні орієнтації.

Неможливо розглядати завдання освіти та виховання поза зв’язком з розвитком пізнавальних інтересів, що сприяють більш ефективному оволодінню знаннями, накопичених людством» [62, с. 176].

«Мотивація навчання відіграє важливу роль у становленні особистості, адже без неї неможлива ефективна учбова діяльність та розвиток здатності і потреби до самовдосконалення, саморозвитку, самоосвіти. За ставленням до навчання необхідно бачити складну будову мотиваційної сфери учня» [13].

Внутрішня мотивація до будь-якої діяльності як невіддільний від людини стан радості, натхнення, задоволення від своїх дій є результатом взаємодії людини з її оточенням і нерозривно пов’язана з самою діяльністю (Л. Дзюбко, Л. Гриценок [21]).

Мотив навчальної діяльності – це «всі чинники, що зумовлюють прояв навчальної активності: потреби, цілі, установки, почуття обов’язку, інтереси тощо. Різні види навчальних мотивів, взаємодіючи між собою і перебуваючи в ієрархічних відносинах, утворюють типи навчальної мотивації» [80].

Домінування пізнавального мотиву є оптимальним на всіх етапах навчання учнів. Слід зауважити, що пізнавальні мотиви поділяються на:

– загальні (орієнтація на оволодіння новими знаннями, фактами, явищами, закономірностями);

– навчально-пізнавальні (орієнтація на засвоєння способів отримання знань, прийомів самостійного придбання знань);

– мотиви самоосвіти (орієнтація на придбання додаткових знань, на самовдосконалення особистості).

Навчальна мотивація – «вирішальний чинник ефективності навчальної діяльності, а й викликано потребами нової української школи в умовах сучасного інформаційного суспільства, адже сформованість в учнів мотиваційної сфери відіграє важливу роль для їх успішності у навчанні» [21].

Як зазначають дослідники [там само], мотивація навчальної діяльності визначається цілою низкою специфічних чинників:

1) самою системою, установою, де здійснюється діяльність;

2) організацією навчального процесу;

3) суб'єктними особливостями членів шкільного колективу (вік, стать, інтелектуальний розвиток, здібності, рівень домагань, самооцінка тощо) та їхніми взаємовідносинами;

4) суб'єктивними особливостями вчителя і системою його відносин до дітей, до справи [21].

Проблема мотивації молодших школярів до навчання в інформаційному суспільстві є важливою і актуальною, адже в умовах сучасного інформаційного суспільства відбуваються значні зміни в різних сферах життєдіяльності людини, зокрема в освіті, тому суспільство пред'являє нові вимоги до розвитку та становлення особистості [13].

В освітньому процесі у XXI ст. «застосування дистанційних технологій в стало однією з найважливіших інновацій в освітній сфері багатьох країн стосовно проведення навчальних дистанційних курсів. Розвиток освітніх дистанційних технологій спрямовано на підвищення ефективності освітнього процесу в цілому» [1].

Доцільно відзначити, що поняття «дистанційне навчання» й наближені до нього категорії трактуються, «враховуючи загальне його розуміння як діяльність з використанням онлайн-технологій і ресурсів» [11, с. 172].

У процесі дистанційного навчання використовуються ІКТ з тією метою, щоб визначити їхні переваги та продовжувати їх використовувати для змішаного навчання або онлайн підтримки очних занять тощо.

Так, наприклад, використання освітньої онлайн-платформи Moodle забезпечує технічну організацію дистанційного навчання, що дає змогу підтримувати баланс теорії та практики та різноманітних видів завдань. «Основними перевагами застосування Moodle для організації дистанційного навчання є: гнучкість системи, зручність, модульність, інтерактивність, різні форми контролю знань, журнал успішності, планування подій тощо» [45, с. 42].

Як зазначають учені, причиною виникнення дистанційного навчання є «розвиток технічних засобів, що й дали можливість поступово відійти від

позиціювання вчителя у якості головної та ключової фігури, яка безпосередньо здійснює організацію навчального процесу» [52, с. 183].

Починаючи з 60-х рр. ХХ ст. з кордоном велися пошуки ефективніших шляхів посилення навчальної мотивації учнів. Пізніше, у 80-х рр. ХХ ст. в світній процес почали впроваджуватися технології дистанційного навчання, що зводилося переважно до використання навчальних матеріалів у друкованому вигляді, які за допомогою пошти доставлялись безпосередньо до учнів.

Дистанційне навчання «являє собою нову організацію навчального процесу, що базується на використанні як кращих традиційних методів навчання, так і нових інформаційних та телекомунікаційних технологій, а також на принципах самостійного навчання, призначена для широких верств населення, незалежно від матеріального забезпечення, місця проживання та стану здоров'я. Дистанційне навчання надає можливість впроваджувати інтерактивні технології викладення матеріалу, здобувати повноцінну освіту, а також підвищувати кваліфікацію» (Ю. Третьякова [75, с. 710]).

В Україні дистанційне навчання почало розвиватися пізніше порівняно з країнами Західної Європи і «відбувався повільно, зокрема, через сприйняття освітянами дистанційної форми навчання як конкурентної для класичної традиційної освіти. Проте карантинні обмеження, пов'язані з пандемією COVID-19, внесли певні корективи в освітню систему України. Таким чином, вимушене дистанційне навчання стало викликом для всіх учасників освітнього процесу» [59].

З урахуванням розвитку технологій 25 квітня 2013 р. наказом Міністерства освіти і науки України від № 466 було затверджено «Про затвердження Положення про дистанційне навчання» [51]. Відповідно до Положення та в «Концепції розвитку дистанційної освіти в Україні» (2000) [36] здійснюється регулювання прав та обов'язків учасників освітнього процесу

Згідно з визначенням у «Про затвердження Положення про дистанційне навчання» останнє трактується, як «індивідуалізований процес набуття знань, умінь, навичок і способів пізнавальної діяльності людини, який відбувається в основному за опосередкованої взаємодії віддалених один від одного учасників

освітнього процесу у спеціалізованому середовищі, яке функціонує на базі сучасних психолого-педагогічних та інформаційно-комунікаційних технологій» [51].

Наказом МОН України № 1340 від 10.12.21 р. затверджено Типову програму підвищення кваліфікації педагогічних працівників з розвитку цифрової компетентності [54]. У наказі рекомендується установам післядипломної освіти розробляти програми підвищення кваліфікації на основі Типової, до якої увійшло 5 модулів: «Освіта в цифровому суспільстві», «Безперервний професійний розвиток», «Електронні (цифрові) освітні ресурси», «Навчання та оцінювання здобувачів освіти», «Розвиток інформаційнокомунікаційної компетентності здобувачів освіти».

Безперервний розвиток цифрових компетентностей фахівців, які працюють у системі підвищення кваліфікації, визначений Концепцією розвитку цифрових компетентностей, схваленою розпорядженням Кабінету Міністрів України № 167-р від 3.03.2021 [57], та Типовою програмою підвищення кваліфікації педагогічних працівників з розвитку цифрової компетентності, затвердженою наказом МОН України № 1340 від 10.12.2021 [54], є одним із шляхів розв’язання проблеми щодо забезпечення готовності суспільства до роботи в умовах глобальної цифровізації.

Цифрова трансформація в освіті спонукає міжнародні організації, зарубіжних та вітчизняних науковців до системного та послідовного перегляду рамок цифрової компетентності педагогічних та науково-педагогічних працівників як однієї з ключових, необхідної для життя і професійного розвитку особистості.

Основними рисами дистанційного навчання є

– гнучкість (учні, які навчаються дистанційно, не приходять на постійні заняття, тобто не відвідують навчальні заклади, а навчаються у безпечному, комфортному для себе місці та у зручний час);

– охоплюваність великої аудиторії (учні мають можливість користуватись багатьма джерелами навчальної літератури одночасно, а також можуть спілкуватися між собою та з учителем завдяки телекомунікаційному зв’язку);

– соціальна рівність (кожен учень має однакову змогу отримати освіту

незалежно від стану його здоров’я, або ж, наприклад, місця проживання тощо);

– нова роль учителя (дистанційне навчання розвиває і вчителя, зокрема оновлює його роль: вчитель виступає у ролі наставника-консультанта, який зобов’язаний узгоджувати та аналізувати пізнавальний процес, удосконалюватися, активізувати креативність та кваліфікацію відповідно до нововведень в освіті);

– позитивний вплив на учня (дистанційне навчання дає можливість учню самоорганізуватися, прагнути до розширення та вдосконалення своїх знань, самостійно приймати рішення, а також ефективно використовувати новітні інформаційні технології) тощо.

Основними завданнями дистанційного навчання вчені визначають:

– спонукання учнів до розумової активності за допомогою встановлення цілей вивчення і використання засвоєного матеріалу;

– розвиток пізнавальної мотивації, завдяки визначенню учнями своїх найголовніших цінностей, а також мотивів, що спонукатимуть їх до навчання;

– розвиток в учнів здібностей та навичок до самонавчання, за допомогою поглиблення навчальних технологій (О. Романовський [60, с. 46]):

Зарубіжний дослідник Ш. Родді серед найважливіших напвичоу учителя при дистанційному навчнні називає адміністративні навички, технологічну грамотність, навички комунікації, уміння забезпечувати швидкий зворотний зв’язок зі слухачами, чуйність, надання підтримки та проведення оцінювання [87].

Важливе значення для вчителів має: вивчення технологій змішаного навчання (Blended learning), роботу з великими обсягами даних, розвиток систем захисту даних, організацію безпечного освітнього середовища для здобувачів освіти [3], персоналізоване навчання, технологію «перевернутого навчання», хмарні технології, педагогічні крауд-технології [49], створення цифрових бібліотек та електронних освітніх ресурсів, мобільність слухачів курсів підвищення кваліфікації в інформаційному просторі, можливість для андрагогів-викладачів та слухачів використання власних ґаджетів у процесі ПК (Bring your own device), використання педагогічними та науково-педагогічними працівниками платформ для проведення вебконференцій, систем управління навчальним процесом

(Learning Management System), технологій потокової передачі даних, розвиток у вчителів цифрових навичок (Digitalskills) [61], цифрової компетентності (Digital Competence) тощо.

Поняття «технологія» виникло у XIX столітті з розвитком промислового та машинного виробництва. На сьогоднішній день під дистанційними навчальними технологіями представляються навчальні технології, які реалізуються здебільшого із застосуванням інформаційних та телекомунікаційних технологій при опосередкованій або не повністю опосередкованій взаємодії суб'єкта навчання з педагогічним працівником [75, с. 711].

Технологія дистанційного навчання охоплює:

– педагогічні технології (передбачають активне спілкування учнів зі своїми викладачами з використанням телекомунікаційного зв'язку; застосовуються методи індивідуальної роботи учнів із наданим навчальним матеріалом, який у свою чергу представлений в електронній формі);

– інформаційні технології дистанційного навчання (технології створення, передачі, зберігання навчальних матеріалів, а також організації й супроводу навчального процесу завдяки використанню телекомунікаційного зв'язку).

Загалом, у наукових дослідженнях виокрелюють три основні етапи розробки та створення технології дистанційного навчання.

1. Теоретичний етап: визначається основна мета об'єкта технологізації, відбувається розподіл процесу навчання на певні складові, а також виявляються зв'язки.

2. Методичний етап передбачає вибір найбільш ефективних засобів, методів, а також форм здійснення дистанційного навчання.

3. Процедурний етап характеризується організацією практичної діяльності по реалізації технології дистанційного навчання.

Технології дистанційного навчання – це сукупність методів, форм і засобів взаємодії учасників освітнього процесу під час самостійного засвоєння певного масиву знань при здійсненні відповідного контролю за їх засвоєнням.

Застосування сучасних технологій дає змогу структурувати дистанційне

навчання так: вчитель встановлює онлайн-зв’язок зі своїми учнями за допомогою онлайн-сервісів, наприклад, таких як Google Classroom або Khan Academy.

Вчителі можуть зустрічатися зі своїми учнями за допомогою онлайн-платформ для відеоконференцій таких як Zoom або Skype. Час використання Zoom, Skype або будь-якої іншої платформи для прямих віртуальних конференцій може відрізнятися у застосуванні різними вчителями, але вони також є важливим інструментом для дистанційного навчання.

Учені визначають переваги дистанційнго навчаннння в сучасних умовах:

– забезпечення доступу до освіти тих, хто не має інших можливостей для її здобуття;

– з гнучкість освітнього процесу завдяки застосуванню онлайн-сервісів;

– з додаткове залучення до освітнього процесу експертів з різних країн і закладів вищої освіти;

– з наочність та візуалізація навчальних матеріалів для набуття практичних навиків.

Подальше дослідження ефективності застосування сучасних технологій дистанційного навчання є важливим напрямом майбутніх наукових розвідок, що спрятиме інформатизації та інтелектуалізації суспільства з метою забезпечення інноваційного розвитку освіти [38, с. 83].

Слід зауважити, що дистанційне навчання має і недоліки, зокрема:

1) для успішного засвоєння навчальної програми та відповідного оцінювання важливо мати зв’язок, тобто контакт безпосередньо зі здобувачем;

2) вчитель не може здійснити точну перевірку щодо того, чи саме та людина виконує надані їй завдання чи це робить за нього хтось інший, тому кінцевий контроль якості отриманих знань краще проводити з присутністю учня;

3) найголовнішим недоліком дистанційного навчання є втрата безпосереднього контакту між учнем та викладачем: при довготривалому дистанційному навчанні, учні вже не можуть більш точно формулювати та висловлювати свої думки, а також здійснювати дискусійні обговорення;

4) можливість дистанційно навчатися в оптимальний для учня час може

трансформуватися не на систематичне навчання, а на постійне відтермінування учнем виконання завдань, перекладання відповідальності на інших тощо, відповідно до цього, дистанційне навчання вимагає надзвичайної самоорганізованості та вміння розподіляти свій час [75, с. 711].

Отже, перевагами дистанційного навчання можна назвати такі його ознаки:

– учні мають змогу підтримувати постійний контакт з учителем завдяки телекомунікаційним технологіям, а також одержувати навчальний матеріал в електронній формі (при цьому все це учні можуть робити не виходячи з дому або ж не покидаючи свого робочого місця);

– мають змогу навчатися у будь-який зручний для них час, та у відносно автономному темпі;

– дистанційне навчання надає учням можливість реалізувати себе, підвищити результативність самостійної роботи, отримати велику кількість нових знань;

– дистанційне навчання розширює можливості для творчого самовираження та закріплення різноманітних професійних навичок;

– вчителям дистанційна форма навчання дає змогу знаходити та реалізовувати новітні форми й методи навчання.

1.2. Основні принципи та форми дистанційного навчання в початковій школі

Фундаментом цілісної системи освіти і розвитку особистості є початкова школа, функції її значно розширилися, вимоги зросли, з’явилися інноваційні педагогічні технології.

Успіх будь-якої діяльності залежить не лише від здібностей і знань, а й від мотивації, тобто від прагнень самоствердуватися, досягати високих результатів. Адже чим вищий рівень мотивації, чим більше чинників спонукають дитину до діяльності, тим більших результатів вона може досягти [13].

Дистанційне навчання, як одна із форм навчання, передбачає наявність

елемента фізичного відокремлення вчителя від учнів під час освітнього процесу з використанням різних технологій з метою полегшення та спрощення спілкування між ними.

Успішна реалізація дистанційних форм навчання має «велику залежність від упорядкованого впровадження та послідовного застосування сукупності методів і процесів, що забезпечують онлайн доступність до навчальних матеріалів на засадах інтерактивної взаємодії учасників освітнього процесу» [38, с. 79].

Серед основних принципів дистанційного навчання можна виокремити:

1) принцип гуманістичності навчання:

– спрямованість навчання та освітнього процесу загалом до на учня;

– створення максимально сприятливих умов для оволодіння учнями соціально накопиченого досвіду, укладеного в змісті навчання;

– засвоєння учнем знань для розвитку і прояви творчої індивідуальності, високих громадянських, моральних, інтелектуальних якостей, що забезпечували б йому соціальну захищеність, безпечне та комфортне існування;

– цей принцип визначальним в системі безперервного інтенсивного навчання і посилюється стосовно до дистанційного навчання;

2) принцип пріоритетності педагогічного підходу при проєктуванні освітнього процесу в дистанційному навчанні:

– проєктування дистанційного навчання починається з розробки теоретичних концепцій, створення дидактичних моделей тих явищ, що планується реалізувати;

– досвід комп’ютеризації дає змогу стверджувати, що коли пріоритетною є педагогічна сторона, система є ефективнішою;

3) принцип педагогічної доцільності застосування нових інформаційних технологій:

– потреба в педагогічній оцінці ефективності кожного кроку проєктування та створення дистанційного навчання;

– відповідне змістовне наповнення навчальних курсів і освітніх послуг;

4) принцип вибору змісту освіти:

– відповідність змісту дистанційної освіти нормативним вимогам

Державного освітнього стандарту і вимогам ринку;

5) принцип забезпечення захисту інформації, що циркулює в дистанційній формі навчання:

– необхідність передбачення організаційних і технічних засобів безпечного та конфіденційного зберігання, передачі і використання потрібних відомостей;

– забезпечення безпеки даних при зберіганні, передачі й використанні;

6) принцип стартового рівня освіти:

– ефективне дистанційне навчання вимагає певного набору знань, вмінь, навичок;

– володіння основами самостійної навчальної праці;

– володіння певними навичками роботи з комп'ютером тощо;

7) принцип відповідності технологій особливостям дистанційного навчання:

– технології навчання повинні бути адекватними моделям дистанційного навчання (об'єктно-інформаційні або проєктно-інформаційні моделі);

– комп'ютерні конференції, телеконференції, телеконсультації, проєктні роботи тощо;

8) принцип мобільності навчання:

– створення інформаційних мереж, баз і банків знань та даних для дистанційного навчання, що дадуть змогу коригувати або доповнювати свою освітню програму в необхідному напрямку;

9) принцип неантагоністичності дистанційного навчання існуючим формам освіти (проєктоване дистанційне навчання зможе дати необхідний соціальний та економічний ефект за умови, якщо створювані та впроваджувані інформаційні технології стануть не чужорідним елементом в традиційній системі вищої освіти, а будуть природно інтегровані в неї):

– доступ до закритої частини webсервера, де розташовані навчальні матеріали: електронні чи мультимедійні підручники, задачники, завдання для самостійної роботи;

– наявність електронної пошти і доступ до Інтернету для зворотнього зв'язку.

Дистанційне навчання – це зручний і ефективний спосіб здобувати знання та

вдосконалюватися, причому вибір оптимальної форми залежить від ваших індивідуальних потреб та цілей.

Дистанційне навчання в початковій школі має свої особливості, які вимагають дотримання певних принципів для забезпечення ефективного навчального процесу.

Принципи дистанційного навчання в початковій школі представлено на рисунку 1.1.

Рисунок 1.1. Принципи дистанційного навчання в початковій школі

Індивідуалізація навчання: кожна дитина має свій темп і стиль навчання, тому важливо створити умови для індивідуальної роботи, враховуючи особливості кожного учня.

Інтерактивність: навіть на відстані необхідно підтримувати взаємодію між

учнем і вчителем, а також між самими учнями. Це можна досягти за допомогою різних інтерактивних завдань, ігор та дискусій.

Наочність: для молодших школярів дуже важливо візуальне сприйняття інформації. Тому варто використовувати різноманітні мультимедійні матеріали, відео, презентації та інтерактивні дошки.

Послідовність і систематичність: навчальний матеріал має подаватися послідовно, з дотриманням логічної структури. Важливо систематично повторювати пройдений матеріал і проводити контрольні роботи.

Зв'язок з реальним життям: навчальний матеріал має бути пов'язаний з реальним життям дитини, щоб вона могла застосовувати отримані знання на практиці.

Емоційна підтримка: діти в початковій школі потребують емоційної підтримки. Вчитель має створювати позитивну атмосферу на заняттях, заохочувати успіхи учнів і підтримувати їх у разі труднощів.

Співпраця з батьками: тісна співпраця з батьками є одним з ключових факторів успішного дистанційного навчання. Вчитель має регулярно інформувати батьків про прогрес дитини, надавати рекомендації щодо організації навчального процесу вдома.

Дистанційне навчання в початковій школі – це складний процес, який вимагає від вчителів, учнів і батьків певних зусиль, а дотримання зазначених принципів допоможе зробити навчання ефективним і цікавим для дітей.

Створення відкритого віртуального середовища для вивчення дисциплін, в основі якого лежить педагогічна крауд-технологія, що об'єднує крауд-навчання, крауд-учіння та крауд-оцінювання і передбачає активне залучення до співпраці суб'єктів освітнього процесу шляхом використання електронних освітніх ресурсів (краудсорсінгових платформ, хмарних сервісів, мобільних додатків та інтернет-ресурсів) [49].

Специфіка дистанційного навчання в початковій школі

1. Коротка тривалість занять: увага дітей молодшого шкільного віку швидко розсіюється, тому заняття мають бути короткими і різноманітними.

2. Часта зміна видів діяльності: для утримання інтересу дітей необхідно часто змінювати види діяльності: переходити від індивідуальної роботи до групової, від теоретичного матеріалу до практичних завдань.

3. Проста і зрозуміла мова: вчитель має використовувати просту і зрозумілу мову, уникати складних термінів і конструкцій.

4. Доступність матеріалів: навчальні матеріали мають бути доступними для всіх учнів, незалежно від їхніх технічних можливостей.

5. Контроль за самостійною роботою: вчителю важливо регулярно перевіряти виконання завдань учнями і надавати їм зворотній зв’язок.

Наразі стійкою стала тенденція, коли щороку зростає популярність і затребуваність дистанційного навчання з використанням інтернет-технологій. Для організації дистанційного навчання в початковій школі можна використовувати різноманітні технології, зокрема:

– відеоконференції, що дають змогу проводити онлайн-уроки в режимі реального часу;

– освітні онлайн-платформи, які надають можливість розміщувати навчальні матеріали, проводити тести, організовувати форуми для обговорення;

– мобільні додатки, що дають змогу учням виконувати завдання в ігровій формі, що особливо впливає на розвиток навчальної молодших школярів;

– інтерактивні дошки, які створюють ефект присутності в класі й дають змогу проводити цікаві заняття.

У контексті дистанційного навчання як учителям, так і учням важливо формувати знання, вміння і навички у сфері мережевої культури [83, с. 128].

Сама система дистанційного навчання дозволяє знаходити та реалізовувати новітні форми й методи навчання. Розвиток системи дистанційного навчання буде постійно вдосконалюватися разом з розвитком Інтернет-технологій і вдосконалення методів дистанційного навчання.

Основними перевагами застосування Moodle для організації дистанційного навчання є: гнучкість системи, зручність, модульність, інтерактивність, різні форми контролю знань, журнал успішності, планування подій тощо [45, с. 42].

Як уже зазначалося, дистанційне навчання в початковій школі стало невід'ємною частиною сучасного освітнього процесу, воно дає змогу учням отримувати знання в зручному для них темпі та форматі, незалежно від місця розташування.

Розглянемо основні форми дистанційного навчання, які застосовуються в початковій школі:

1) синхронне навчання:

– ідеоконференції (вчитель проводить онлайн-уроки в режимі реального часу, а школярі можуть бачити та чути вчителя, задавати питання та взаємодіяти з однокласниками);

– онлайн-трансляції (записані уроки або презентації, які учні можуть переглядати в зручний для них час);

– чат (інтерактивний чат, де учні можуть спілкуватися з вчителем та однокласниками в режимі реального часу);

2) асинхронне навчання:

– освітні онлайн-платформи (спеціалізовані платформи, на яких розміщуються навчальні матеріали, завдання та тести; учні виконують завдання в індивідуальному темпі);

– електронна пошта (обмін повідомленнями між учителем та учнями, а також між учнями):

– блоги (учні ведуть свої блоги, де діляться своїми думками, результатами роботи та отримують зворотний зв'язок від вчителя);

3) комбіновані форми – поєднання синхронних та асинхронних форм (найпоширеніший підхід, який дозволяє забезпечити індивідуальний підхід до кожного учня);

Вибір форми дистанційного навчання залежить від віку учнів, так, наприклад, для молодших школярів більш підходять інтерактивні форми навчання з великою кількістю візуальних матеріалів. Також залежить від: навчального предмету (для деяких предметів, наприклад, математики, ефективнішим може бути синхронне навчання, що дає змогу відпрацьовувати складні завдання з учителем);

технічних можливостей (наявність швидкісного інтернету, комп'ютера або планшета, веб-камери та мікрофона є важливими умовами для успішного дистанційного навчання).

І, звичайно, особлива увага має звертатися на індивідуальні особливості учнів, адже деякі діти краще засвоюють матеріал самостійно, а інші потребують постійної взаємодії з учителем.

Серед викликів дистанційного навчання можна виокремити:

1) навчальну мотивацію, оскільки в деяких дітей можуть виникнути труднощі з самоорганізацією та мотивацією;

2) соціальна ізоляція – відсутність прямого спілкування з однокласниками може негативно вплинути на соціальні навички;

3) технічні проблеми (нестабільний інтернет або несправна техніка можуть перешкоджати навчальному процесу);

Дистанційне навчання відкриває нові можливості для освіти, але воно також вимагає від усіх учасників навчального процесу певних зусиль. Правильно організоване дистанційне навчання може стати ефективним інструментом для розвитку кожного учня.

Для успішного дистанційного навчання важливо:

– створити комфортні умови для навчання, виділити окреме місце для занять, забезпечити достатнє освітлення;

– розробити чіткий розклад занять: це допоможе учневі структурувати свій день;

– забезпечити регулярний зворотній зв'язок: учень повинен розуміти, як він справляється із завданнями;

– співпрацювати з батьками, адже батьки можуть допомогти дитині організувати навчання та контролювати її успішність.

З огляду на стрімкий розвиток новітніх освітніх технологій, зокрема, ІКТ, надзвичайно важливим в контексті дистанціного навчання є використання цифрових інструментів в освітньому процесі.

Цифрові інструменти стають невід'ємною частиною сучасного освітнього

процесу. Вони відкривають перед учнями та вчителями нові можливості для навчання, взаємодії та творчості.

Розглянемо можливості ефективного використання цифрових інструментів в освітньому процесі. Цифрові інструменти дозволяють створювати інтерактивні завдання, ігри та симуляції, що робить навчання цікавішим і ефективнішим. Кожен учень може навчатися в своєму темпі, використовуючи різноманітні цифрові ресурси, цифрові інструменти сприяють співпраці між учнями та вчителем, а також між учнями.

Навчальні матеріали можуть бути доступні в будь-який час і в будь-якому місці, що забезпечує гнучкість навчання. Цифрові інструменти допомагають підтримувати інтерес учнів до навчання і підвищують їх мотивацію.

З багатого переліку цифрових інструментів з метою розвитку навчальної мотивації учнів на уроках інтегрованого курсу «Я досліджую світ» в умовах дистанційного навчання можна використовувати:

– освітні онлайн-платформи для онлайн-навчання: Moodle, Google Classroom, Kahoot!, Quizizz;

– інструменти для створення презентацій: Google Slides, PowerPoint;

– інструменти для створення відео: iMovie, WeVideo;

– інструменти для співпраці: Google Docs, Microsoft Teams;

– інструменти для створення інтерактивних завдань: Genially, H5P;

– соціальні мережі для навчання: Edmodo, Padlet.

Цифрові інструменти можна виколристовувати для розвитку навчальної мотивації учнів на уроках інтегрованого курсу «Я досліджую світ» шляхом:

1) створення інтерактивних уроків, амість традиційних презентацій створюйте інтерактивні уроки з використанням відео, аудіо, зображень і текстів;

2) онлайн-проєктів, створення онлайн-платформ для співпраці учнів над спільними проєктами;

3) використання цифрових бібліотек, надання учням доступу до великої кількості електронних книг, статей і ресурсів;

4) проведення онлайн-тестування, оцінювання знань учнів за допомогою

інтерактивних тестів і вікторин;

5) заохочення учнів до обговорення навчального матеріалу і висловлення своїх думок;

6) використання мобільних додатків для навчання в будь-який час і в будь-якому місці тощо.

Приклади використання цифрових інструментів в початковій школі на уроках інтегрованого курсу «Я досліджую світ»:

– інтерактивні казки;

– ігри для вивчення алфавіту й цифр;

– онлайн-малювання тощо.

Використання цифрових інструментів в освітньому процесі – це не просто тренд, а необхідність, адже вони допомагають зробити навчання більш цікавим, ефективним і доступним для кожного учня.

Дистанційне навчання відкрило нові можливості для освіти, але й поставило перед вчителями нові виклики, для того, щоб ефективно організувати навчальний процес в онлайн-форматі, варто скористатися сучасними цифровими інструментами.

Наприклад, Google Meet – це відмінний інструмент для проведення онлайн-занять. Щоб зробити їх цікавими та ефективними, варто використовувати різноманітні інтерактивні методики.

Щоб підготувати цікавий для молодших школярів урок х інтегрованого курсу «Я досліджую світ», необхідно сплянувати його структуру, визначити тему, завдання та розподілити час, підготувати матеріали (створити презентації, відео, документи, які будуть використовуватися під час уроку).

Потрібно перевірити обладнання, переконатися, що мікрофон, камера та інтернет-з’єднання працюють добре. Створити посилання на зустріч, згенерувати унікальне посилання на зустріч і розіслати його учасникам.

Слід використовувати функцію чату для швидких опитувань, наприклад: «Чи зрозуміли ви, діти, матеріал?», «Які у вас виникли запитання?».

Можна розділити учасників на менші групи для обговорення завдань або

проєктів. Це можна зробити за допомогою сторонніх інструментів або просто попросивши учнів обєєднатися в чаті.

Підключити демонстрацію екрану, показувати презентації, відео, веб-сайти, використовуючи функцію «поділитися екраном».

Для більш складних завдань доцільно використовувати інтерактивні дошки, такі, як Jamboard або Miro. Їх можна відкрити в окремій вкладці і демонструвати всім учасникам.

Можна також створити окремі кімнати для менших груп, щоб учасники могли більш детально обговорити завдання. Для проведення вікторин доречно використовувати такі інструменти, як Kahoot! або Quizizz.

Для рольових ігор – створити ситуації, в яких учасники можуть відігравати різні ролі. Можна запропонувати учнямм створити презентації, малюнки або інші творчі роботи.

Для ефективного уроку «Я досліджую світ» в умовах дистанційного навчання та розвитку навчальної мотивації молодших школярів доцільно ставити відкриті запитання, пропонувати завдання для виконання, створювати ситуації для обговорення, надавати зворотній зв’язок, щоб учні розуміли, що вони роблять правильно, а над чим ще потрібно працювати. Вчителю треба бути готовим змінювати план уроку залежно від ситуації, вміти створювати позитивне освітнє середовище, сприяти забезпеченню дружньої та довірливої атмосфери на заняттях.

Отже, дистанційне навчання відкриває нові можливості для проведення цікавих та ефективних уроків, а також для розвитку навчальної мотивації учнів на уроках інтегрованого курсу «Я досліджую світ». Дистанційне навчання справді відкриває нові можливості для проведення цікавих та ефективних уроків, хоча й має свої виклики: доступ до різноманітних ресурсів (онлайн-бібліотеки та бази даних, учні та вчителі отримують доступ до величезної кількості електронних книг, статей, наукових робіт, історичних документів та інших матеріалів з усього світу); відео- та аудіоматеріали (можна використовувати навчальні відео, документальні фільми, записи лекцій, подкасти та інші мультимедійні ресурси, що робить навчання більш наочним та захоплюючим); інтерактивні вправи та симуляції, існує

безліч онлайн-платформ з інтерактивними завданнями, тестами, віртуальними лабораторіями та симуляціями, які дозволяють учням активно засвоювати матеріал); музеї та віртуальні екскурсії, виникає можливість відвідувати музеї, галереї та інші культурні установи онлайн, не виходячи з дому. Велику роль відіграють інтерактивність та залучення (відеоконференції, платформи для відеозв'язку дозволяють проводити уроки в режимі реального часу, спілкуватися з учнями, відповідати на їхні питання та створювати відчуття присутності в класі; чат та форуми, можливість спілкування та обміну інформацією між учнями та вчителем в онлайн-режимі, що сприяє розвитку співпраці та обговоренню навчального матеріалу); спільні онлайн-документи та дошки, інструменти для спільної роботи над документами, презентаціями та іншими проектами, що сприяє розвитку командної роботи та творчості; ігри та гейміфікація, використання ігрових елементів у навчальному процесі підвищує інтерес учнів та стимулює їхню активність). Особливо важливо використовувати різноманітні інструменти, а не обмежуйтеся тільки Meet, доповнювати заняття іншими інструментами, щоб зробити їх більш цікавими та різноманітними.

1.3. Особливості розвитку навчальної мотивації молодших школярів у процесі викладання інтегрованого курсу «Я досліджую світ» в умовах дистанційного навчання

Розуміння навчальної мотивації є ключовим для вчителів, які працюють з молодшими школярами, це – відчуття внутрішнього стану дитини, який спонукає її до активної пізнавальної діяльності.

Розробивши свою систему навчання, засновану на «вільному», але не вседозволеному вихованні

Навчальна діяльність формується в дітей від 6 до 10 років. На її основі в учнів виникає теоретична свідомість і мислення, розвиваються відповідні здібності; у цьому віці в дітей відбувається також становлення потреб і мотивів

навчання [39, с. 75].

Під час організації навчальної діяльності вивчення кожного розділу або теми має складатись із трьох етапів: мотиваційного, операційно-пізнавального і рефлексивно-оціночного (Л. Дзюбко, Л. Гриценок [21]).

Мотиваційний етап охоплює:

1) створення навчально-проблемної ситуації, яка вводить у зміст майбутньої теми, що досягається за допомогою:

– постановки завдання;

– пояснення вчителем значення теми уроку;

– розповіді про вирішення порушеної проблеми;

2) виклад навчального завдання та формулювання мети уроку;

3) обговорення питань можливостей вивчення цієї теми.

Для успішнішого формування мотивації необхідно вести спостереження за розвитком пізнавальних мотивів учнів на уроках за такими критеріями:

– зосередженість уваги, захопленість процесом діяльності;

– прагнення за власним бажанням брати участь в обговоренні питань; прагнення з’ясувати незрозуміле; активність протягом усього уроку;

– доповнення, виправлення відповідей товаришів;

– постановка запитань учителю і товаришам;

– адекватність реакцій на успіх, на невдачу; поліпшення успішності з предмету (Я. Демченко [20, с. 15]).

Можна запропонувати такі типи вікторин для початкових класів:

1) вікторини з множинним вибором (найпоширеніший тип вікторин, де учні бирають одну правильну відповідь з кількох запропонованих);

2) вікторини з короткою відповіддю (учні самостійно вводять відповідь на запитання;

3) сортування (учні мають розташувати елементи у правильному порядку);

4) зіставлення (учні мають зіставити пари елементів);

5) вікторини з відкритою відповіддю (учні надають розгорнуту відповідь на запитання).

Для активізації та розвитку навчальної мотивації молодших школярів у процесі викладання інтегрованого курсу «Я досліджую світ» в умовах дистанційного навчання можна зробити цікаву вікторину для молодших школярів, таким чином:

– використовувати яскраві кольори, цікаві зображення та анімацію;

– додати звукові ефекти, музику, щоб зробити вікторину більш динамічною;

– розділити учнів на команди або провести індивідуальне змагання;

– заохочувати учнів за правильні відповіді віртуальними нагородами або балами.

– ставити запитання, які стосуються досвіду учнів.

Вікторини є чудовим інструментом для закріплення знань, отриманих на уроках інтегрованого курсу «Я досліджую світ» для дистанційного навчання в початковій школі.

Наведемо приклади для вікторин, які можна провести онлайн, адаптуючи їх до віку та тем, що вивчаються.

1 клас

Тема «Моя родина»

Який день тижня йде після понеділка?

Хто готує тобі сніданок?

Яке свято ми святкуємо взимку?

Які домашні тварини тобі відомі?

Тема «Пори року»

В яку пору року листя на деревах жовтіє?

Які свята ми святкуємо восени?

Який одяг ми носимо влітку?

Які птахи відлітають у теплі краї?

2 клас

Тема «Наш край»

Яка річка протікає через наше місто?

Які рослини ростуть у лісі?

Які тварини живуть у наших лісах?

Які промисли розвинені в нашому краї?

Тема «Здоров’я»

Які продукти корисні для здоров’я?

Які правила гігієни ти знаєш?

Які види спорту тобі подобаються?

Чому важливо займатися фізкультурою?

3 клас

Тема «Космос»

Яка планета найближча до Сонця?

Хто першим космонавтом полетів у космос?

Які сузір’я ти знаєш?

З чого складається Сонячна система?

Тема «Вода»

Які стани води ти знаєш?

Яке значення води для життя на Землі?

Які водойми ти знаєш?

Як заощаджувати воду?

4 клас

Тема «Україна»

Яка столиця України?

Які моря омивають береги України?

Які історичні пам’ятки України ти знаєш?

Які символи України ти знаєш?

Тема «Екологія»

Що таке екологія?

Як можна зберегти природу?

Які види забруднення навколишнього середовища ти знаєш?

Чому важливо сортувати сміття?

Вікторини для учнів початкових класів можна проводити у різних форматах, зокрема:

– вікторини з множинним вибором (учні обирають одну правильну відповідь з кількох запропонованих);

– вікторини з короткою відповіддю (учні самостійно вводять відповідь на запитання);

– сортування (учні мають розташувати елементи у правильному порядку (наприклад, пори року, дні тижня); з

– зіставлення (учні мають зіставити пари елементів, наприклад, тварина – її дитинча).

Платформи, що підходять для проведення вікторин: Kahoot! (проста у використанні платформа з багатьма готовими шаблонами); Quizizz (аналог Kahoot!, але пропонує більше можливостей для налаштування); Mentimeter (більш універсальна платформа, яка дозволяє створювати різноманітні інтерактивні презентації, включаючи вікторини); Google Форми (може використовуватися для створення простих вікторин).

У контексті розвитку навчальної мотивації учнів на уроках інтегрованого курсу «Я досліджую світ» в умовах дистанційного навчання важливою є і допомога батькам молодших школярів в адаптації дітей до дистанційного навчання, адже дистанційне навчання – це новий виклик для всіх учасників освітнього процесу. Батьки молодших школярів часто стикаються з труднощами, допомагаючи своїм дітям адаптуватися до нового формату навчання.

Головне – це творення сприятливих умов для навчання дітей, організація їхнього робочого простору, виділення дитині окремого місця для занять, де не буде чинників, що відволікають. Разом з дитиною потрібно скласти розклад дня, який включатиме час для навчання, відпочинку та ігор, переконатися, що у дитини є всі необхідні підручники, зошити та канцелярські приналежності, також важливою є технічна підтримка (комп’ютер або планшет, чи є стабільний інтернет). І, звичайно ж, – співпраця з учителем, регулярний зв’язок, щоб бути в курсі навчального процесу та отримувати необхідні роз’яснення.

Необхідно з дітьми обговорювати труднощі, які можуть виникунути в них в в в умовах дистанційного навчання, щоб вони не соромилися звертатися до вчителя за допомогою, якщо виникають труднощі з розумінням матеріалу.

Також для розвитку навчальної мотивації корисною є спільна робота над завданнями, співпраця у вирішенні складних завдань. Підтримка мотивації дитини полягає в таких моментах: позитивне підкріплення (хвалити дитину за досягнення, навіть за найменші); спільна діяльність, зміна діяльності, короткі перерви під час занять, щоб дитина могла відпочити і розслабитися; цікаві завдання, зокрема інтерактивні, які допоможуть дитині краще засвоїти матеріал.

Розвиток самостійності молодших щколярів – дуже важливий крок в умовах дистанційного навчання. Потрібно завжди вірити в можливості дитини і дозволяти їй самостійно вирішувати завдання, періодично перевірти виконання завдань, але не контролювати кожен крок дитини. Необхідно розуміти, що адаптація до нового формату навчання займає час, тому батьки мають бути готові змінювати свої плани в залежновід ситуації, надавати дитині емоційну підтримку, створювати атмосферу довіри і безпеки. Кожна дитина – індивідуальна, тому підхід до навчання кожної з них має бути особливим, але потрібно обмежувати час перебування перед екраном, забезпувати дитині достатню фізичну активність. Це зможе допомогти своїй дитині успішно освоїти дистанційний формат навчання та зберегти любов до знань.

Дистанційне навчання відкриває перед вчителями безмежні можливості для використання різноманітних інтерактивних методів та інструментів. Інтерактивна презентація - це чудовий спосіб зробити урок цікавішим та ефективнішим.

Алгоритм створення інтерактивної презентації на уроках з інтегрованого курсу «Я досліджую світ» в умовах дистанційного навчання

1. Вибір теми, пов’язаної з курсом «Я досліджую світ».

2. Структурування презентації, логічно використовуючи яскраві заголовки, підзаголовки та маркери.

3. Використання мультимедійних елементів (зображення, відео, аудіо), щоб зробити її більш цікавою та наочною.

4. Інтерактивні елементи:

– вікторини за матеріалами презентації, щоб перевірити знання учнів;

– головоломки, кросворди, ребуси, пов’язані з темою;

– вправи на відповідність (завдання, де учні мають зіставити поняття, терміни або зображення).

5. Платформи для створення презентацій: Google Slides, PowerPoint, Prezi.

Приклад інтерактивної презентації з теми «Космос»:

Слайд 1. Заголовок «Відкриваємо таємниці космосу».

Слайд 2. Відео про запуск космічної ракети.

Слайд 3. Інтерактивна карта Сонячної системи, де учні можуть клікати на планети і отримувати додаткову інформацію.

Слайд 4. Вікторина з питаннями про космос.

Слайд 5. Завдання для учнів: створити власну модель сонячної системи.

Створюючи інтерактивну презентацію, слід дотримуватися певних правил:

– використовувати яскраві кольори та великі шрифти;

– не перевантажуваи слайди текстом;

– зробити презентацію динамічною;

– перевірити, чи всі елементи презентації працюють коректно.

Можна також використовувати комбінування групової роботи та інтерактивних презентацій, тобто поєднати ці два методи, щоб зробити навчання ще більш ефективним. Наприклад, учні можуть працювати в групах над створенням інтерактивної презентації за певною темою, а потім презентувати її іншим групам. Головне – це зробити навчання цікавим та захопливим для учнів.

Створення інтерактивної гри для уроку з інтегрованого курсу «Я досліджую світ» – це чудовий спосіб зробити навчання цікавим та ефективним для молодших школярів. Кілька ідей та інструментів, які допоможуть у цьому: вибір теми та мети гри, наприклад, «Ми – громадяни», «Козацька слава», «Подорож країнами світу», «Життя тварин» тощо.

Потім потрібно вибрати формат гри, це може бути: квест (учні мають виконати ряд завдань, щоб досягти мети), вікторина (гра, в якій діти відповідають на запитання, пов’язані з темою), симуляція (створення моделі реального процесу

або явища, з яким учні можуть взаємодіяти), рольова гра (діти беруть на себе різні ролі та виконують відповідні дії).

Далі відбувається вибір інструментів – це можуть бути:

1) Google Forms, що дає змогу створювати вікторини, опитування та збирати інформацію від учнів;

2) Kahoot! – популярна платформа для проведення ігрових вікторин;

3) Quizizz – для створення інтерактивних вікторин;

4) Genially – для створення різноманітних інтерактивних матеріалів, включаючи ігри та презентації;

5) Scratch (візуальне середовище програмування для створення простих ігор).

Приклад інтерактивної гри «Подорож країнами світу»

Мета: Закріпити знання дітей про різні країни світу, їхні особливості та культуру.

Формат: Квест

Хід гри:

1. Учні отримують завдання – відправитися в подорож по різних країнах світу.

2. Кожна країна – це окремий рівень.

3. На кожному рівні учні мають виконати завдання: відповісти на питання про країну, розгадати кросворд, знайти пару до предметів національного костюму тощо.

4. За кожне правильно виконане завдання учні отримують бали.

5. Переможець – той, хто набере найбільшу кількість балів.

Поради щодо створення інтерактивної гри: зробіть гру цікавою та захоплюючою; використовуйте яскраві картинки, звукові ефекти, анімацію; зробіть гру інтерактивною; дозвольте учням брати активну участь у грі, відповідати на запитання, виконувати завдання; зробіть гру доступною; переконайтеся, що гра зрозуміла для всіх учнів, незалежно від їхніх знань та навичок; тестуйте гру перед використанням; перевірте, чи всі завдання працюють коректно і чи гра не містить помилок.

Створення інтерактивної гри – це творчий процес, учитель може експериментувати та придумувати свої власні ідеї. Головне, щоб гра була корисною та цікавою для ваших учнів.

Орієнтовний алгоритм ознайомлення з темою «Вода»

1. Провести онлайн-експеримент з водою (наприклад, дослідження плавучості різних предметів). Зніміть відео і поділіться ним з учнями.

2. Створити інтерактивну карту світу, на якій учні зможуть позначити океани, моря, річки, озера.

3. Провести онлайн-квест «Подорож краплини води»: створіть квест, де учні будуть стежити за шляхом краплини води від хмари до океану.

4. Створити проєкт «Вода в моєму житті»: запропонувати учням створити проєкт, в якому вони опишуть, як вода використовується в їхньому житті і як її можна зберегти.

Орієнтовний алгоритм ознайомлення з темою «Рослини»

1. Створити онлайн-гербарій, де учні зможуть додавати фотографії рослин, які вони знайшли під час прогулянки.

2. Провести інтерактивну гру «Впізнай рослину», створити гру, де дітям потрібно впізнати рослину за описом або зображенням.

3. Створити міні-сад, запропонувати учням виростити рослину з насіння або живця і вести щоденник спостережень.

4. Провести онлайн-квест «Подорож насінини», створити квест, де учні будуть стежити за шляхом насінини від проростання до повноцінної рослини.

Орієнтовний алгоритм ознайомлення з темою «Тварини»

1. Створити віртуальний зоопарк, де учні зможуть дізнатися про різних тварин.

2. Провести інтерактивну гру «Хто це?», де дітям потрібно впізнати тварину за її звуками або слідами.

3. Створити проєкт «Моя улюблена тварина», включаючи інформацію про її середовище проживання, харчування та звички.

4. Провести онлайн-квест «Пошук скарбів», створити квест, де діти будуть шукати скарби, розв»язуючи загадки про тварин.

Організація правильного робочого місця для молодшого школяра під час дистанційного навчання – це важливий крок для забезпечення ефективного навчання та збереження здоров’я дитини.

Розвиток навчальної мотивації учнів на уроках інтегрованого курсу «Я досліджую світ» при дистанційному навчанні буде успішним за умови створення комфортного та продуктивного освітнього простору:

– окреме місце для дитини окреме місце для занять, де її ніхто не буде відволікати, це може бути стіл у дитячій кімнаті або в іншому тихому куточку квартири;

– добре освітлення, природне, а якщо його недостатньо, то з можливістю використовувати додаткові джерела світла – настільну лампу;

– зручний стілець відповідної висоти, щоб ноги дитини міцно стояли на підлозі, а спина була прямою;

– мінімум відволікаючих факторів, на робочому столі – лише необхідні для навчання речі: підручники, зошити, ручки, олівці;

– все під рукою: необхідні для навчання речі, щоб дитина могла легко до них дотягнутися;

– наочні матеріали на стіні або поблизу робочого місця плакати, таблички з алфавітом, цифрами, правилами орфографії, це допоможе дитині краще засвоювати матеріал;

– техніка безпеки: правильна посадка, нагадувати дитині, що сидіти за столом потрібно прямо, не сутулячись; ноги мають стояти на підлозі, а спина спиратися на спинку стільця;

– комп’ютер або планшет мають стояти на відстані витягнутої руки від очей дитини;

– робити перерви кожні 25–30 хвилин для розминки та відпочинку для очей.

Серед популярних та корисних освітніх платформ, які можна використовувати для забезпечення цікавого та ефективного навчання учнів на

уроках інтегрованого курсу «Я досліджую світ» та розвитку в них навчальної мотивації можна назвати такі ресурси:

1) «Всеосвіта» (пропонує велику кількість інтерактивних матеріалів, тестів, проектів та інших завдань з різних предметів, у тому числі «Я досліджую світ»);

2) «На урок» (на цьому сайті можна знайти різноманітні матеріали для вчителів та учнів, включаючи презентації, відеоуроки та інтерактивні завдання);

3) «Світич» (видавництво «Світич», яке видає підручники «Я досліджую світ», пропонує додаткові матеріали та онлайн-заняття для учнів);

4) «JustClass» (українська платформа, яка дозволяє вчителям створювати свої курси та завдання, а учням – виконувати їх онлайн);

5) Google Classroom (дає змогу вчителям створювати класи, розміщувати завдання, проводити онлайн-уроки та спілкуватися з учнями);

6) Microsoft Teams (повноцінна платформа для онлайн-навчання, яка дозволяє проводити відеоконференції, створювати групи та канали для обговорення)

7) Padlet (інтерактивна дошка, на якій учні можуть розміщувати свої роботи, ідеї та коментарі);

8) Canva (дає змогу створювати красиві та інтерактивні презентації, постери та інші матеріали).

Для досягнення максимальної ефективності можна поєднувати різні платформи, наприклад, використовувати Google Classroom для організації навчального процесу, Kahoot! для проведення вікторин і Padlet для обміну ідеями.

У Google Classroom можна створювати тематичні завдання, розміщувати завдання, пов’язані з українською культурою, традиціями, географією та історією; організовувати дискусії про українські звичаї, свята, видатних особистостей. Також можна запропонувати учням створювати презентації про українські міста, села, або про європейські країни, якими вони цікавляться.

На платформі Microsoft Teams – проводити онлайн-екскурсії по українських музеях, містах або навіть віртуальні подорожі по Європі. Можна організовувати групову роботу – об’єднувати учнів у групи для спільного створення проєктів,

наприклад, створення віртуального музею українського мистецтва. Також доцільно організовувати тематичні чати, де діти можуть обмінюватися інформацією, думками та враженнями.

У програмах Canva, Genially є доречним створення візиток українських міст, можна запропонувати учням створити візитку свого міста або іншого українського міста, використовуючи цікаві факти та зображення, створити інтерактивну карту України або Європи і позначити на ній цікаві місця для відвідування. А також створення коміксів про українські казки, запропонувати учням створити комікс за мотивами української народної казки.

Інструментами Kahoot!, Quizizz можна скористатися для створення вікторини про нашу Батьківщину з питаннями про географію, історію, звичаї, культуру України. Можна також створити гру, де діти мають відгадати столиці, прапори або відомих людей різних європейських країн.

Можна використовувати Padlet для створення інтерактивної дошки, де учні можуть розміщувати свої роботи, малюнки, відео про українські традиції – колективне створення історії: запропонувати учням по черзі додавати пропозиції до спільної історії про Україну.

Наприклад: створення відеопрезентації про українські традиції, де учні можуть записати відео, де вони розповідають про українські свята, обряди, народні костюми; розробка маршруту подорожі Україною (створити інтерактивну карту України і позначити на ній міста, які хотіли б відвідати, та обґрунтувати свій вибір); створення кулінарної книги українських страв (зібрати рецепти українських страв, оформити їх у вигляді кулінарної книги і поділитися з однокласниками) тощо.

Отже, дистанційне навчання може бути складним для молодших школярів, особливо коли їм бракує звичної атмосфери класу та спілкування з однолітками. Дітям цього віку важко самостійно організовувати свій навчальний час, дотримуватися розкладу та концентруватися на навчанні без безпосереднього контролю з боку вчителя. Молодші школярі мають короткий період концентрації уваги, тому їм важко тривалий час зосереджуватися на екрані комп’ютера або планшета. Для дітей цього віку важливе безпосереднє спілкування з однолітками

та вчителем, а дистанційне навчання може призвести до відчуття ізоляції та самотності. Втрачається можливість для спонтанного спілкування, ігор на перервах та інших форм соціальної взаємодії, які є важливими для розвитку дитини. Нестабільне інтернет-з’єднання, відсутність необхідної техніки або недостатня цифрова грамотність у батьків можуть створювати додаткові труднощі. Молодші школярі краще засвоюють інформацію через наочні матеріали, ігри та практичні завдання, а дистанційне навчання може обмежити можливості для використання таких методів. Дітям може бути важко самостійно користуватися онлайн-платформами та інструментами, до того ж домашнє середовище може бути сповнене відволікаючих факторів (іграшки, телевізор, члени сім'ї), що ускладнює процес навчання. Відсутність звичного шкільного середовища та рутини може призвести до розсіяності та зниження мотивації.

Мотивація – це ключ до успішного навчання, особливо під час дистанційного формату. Мотивація – це справді ключ до успішного навчання, особливо для дітей, вона є рушійною силою, яка спонукає учнів до активної пізнавальної діяльності, наполегливості у досягненні мети та позитивного ставлення до навчання. Вибір правильних онлайн-інструментів може перетворити дистанційне навчання на захоплюючу подорож для молодших школярів. Головне – зробити навчання цікавим і доступним для кожної дитини, використовуючи різноманітні інструменти та підходи, щоб створити захоплюючу навчальну атмосферу.

РОЗДІЛ 2
ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПЕРЕВІРКА ЕФЕКТИВНОСТІ ПЕДАГОГІЧНИХ УМОВ НАВЧАЛЬНОЇ МОТИВАЦІЇ УЧНІВ НА УРОКАХ ІНТЕГРОВАНОГО КУРСУ «Я ДОСЛІДЖУЮ СВІТ»

2.1. Організація педагогічного експерименту

Найродуктивнішим методом педагогічного дослідження є педагогічний експеримент. Експеримент (від лат. experiment – спроба, досвід) – це один із основних методів наукового дослідження, при якому явища вивчаються у спеціальних умовах.

Педагогічний експеримент – цілеспрямований вплив на педагогічні явища, перетворення педагогічного процесу в точно врахованих умовах. У рамках педагогічного експерименту використовується комплекс теоретичних та емпіричних методів. Педагогічний експеримент найчастіше проводиться в умовах реального навчального процесу, у звичній для учнів обстановці.

Педагогічний експеримент у контексті нашого дослідження мав короткочасний характер і проводився у 4-ому класі Марганецького ліцею №3 Марганецької міської ради Дніпропетровської області.

На констатувальному етапі ккспериментy було проведено діагностику рівня навчальної мотивації молодших школярів на уроках інтегрованого курсу «Я досліджую світ» в умовах дистанційного навчання.

Учні контрольної групи навчалися за традиційною методикою з застосуванням прийнятих раніше форм, методів та засобів навчання.

В експериментальній групі освітній процес будувався за методичними рекомендаціями, спрямованими на підвищення рівня розвитку пізнавальних інтересів молодших школярів. В експериментальній групі було створено сучасне освітнє середовище, яке забезпечило необхідні умови, засоби й дистанційні

технології, що підвищують навчальну мотивацію учнів.

У контексті нашого дослідження в процесі експериментальної роботи було використано методи, відображені в таблиці 2.1.

Таблиця 2.1

Методи дослідження в процесі експериментальної роботи на констатувальному етапі експерименту

Методи	Об'єкт вивчення
Опитування (анкетування, бесіда)	Діагностика навчальної мотивації молодших школярів; зацікавленість дітей молодшого шкільного віку.
Самооцінка, самоаналіз	Самооцінка молодшими школярами власної обізнаності з певними фактами, наявність у них знань, прагнення молодших школярів до пізнання чогось нового, раніще невідомого.
Педагогічне тестування	Виявлення ціннісного ставлення до знань, до нової інформації, спрямування на збагачення пізнавальних інтересів.
Спостереження	Визначення рівня зацікавленості; ступінь особистісного самовираження молодших школярів; індивідуальні особливості та можливості молодших школярів; виявлення міри прагнення молодших школярів до збагачення знань, активності; самостійності тощо.
Експеримент	Виявлення на різних етапах дослідження рівня готовності батьків до взаємодії з дошкільним закладом у вихованні

Також запропоновано пізнавальні інтереси молодших школярів формувати засобами інтерактивного навчання, дітей діалогу, залучення їх до комунікативної взаємодії та ігрової діяльності.

Навчальні ігри дійсно відіграють ключову роль у створенні цікавого та

захопливого освітнього процесу в початкових класах. Вони не просто розважають дітей, а й сприяють ефективному засвоєнню знань та розвитку важливих навичок.

Переваги використання навчальних ігор:

– підвищення мотивації, ігрова форма навчання викликає у дітей позитивні емоції та бажання брати участь у навчальному процесі – вони сприймають навчання не як обов'язок, а як цікаву гру;

– активізація пізнавальної діяльності, ігри стимулюють дітей до активного мислення, пошуку рішень, аналізу та порівняння, вони вчаться самостійно здобувати знання та застосовувати їх на практиці;

– розвиток уваги та пам'яті, ігри вимагають від дітей концентрації уваги, запам'ятовування правил та інформації – це сприяє розвитку їхньої пам'яті та уваги.

– формування комунікативних навичок, багато ігор передбачають роботу в команді, що сприяє розвитку комунікативних навичок, вмінню співпрацювати, домовлятися та слухати інших;

– зняття емоційної напруги, ігри допомагають зняти стрес та напругу, які можуть виникати під час навчання, вони створюють позитивну та доброзичливу атмосферу в класі;

– індивідуалізація навчання, ігри можна адаптувати до індивідуальних потреб та можливостей кожного учня, що дозволяє забезпечити диференційований підхід до навчання;

– закріплення навчального матеріалу, ігри дозволяють у цікавій формі повторити та закріпити вивчений матеріал, перевірити рівень засвоєння знань.

Види навчальних ігор для початкових класів:

1) дидактичні ігри, спрямовані на засвоєння конкретних знань, умінь та навичок з різних предметів (математика, мова, читання, природознавство тощо);

2) настільні ігри – традиційні ігри з використанням карток, кубиків, фішок тощо;

3) рухливі ігри (ігри з активними рухами, які сприяють розвитку фізичної активності та координації);

4) комп’ютерні ігри (інтерактивні ігри на комп’ютері або планшеті, які дозволяють використовувати мультимедійні можливості та створювати захоплюючі навчальні ситуації);

5) ігри-драматизації (розігрування сцен з літературних творів, історичних подій тощо);

6) словесні ігри (ігри з використанням слів, речень, текстів (загадки, ребуси, кросворди тощо).

Приклади навчальних ігор для початкових класів:

– «Склади слово»: учні отримують набір літер та повинні скласти з них слово;

– «Знайди пару»: учні повинні знайти пари карток з однаковими малюнками, словами або прикладами;

– «Хто швидше»: змагання між учнями на швидкість виконання певного завдання (наприклад, розв’язання прикладів, читання слів);

– «Крокодил»: учні показують слова або поняття за допомогою жестів та міміки;

– «Лото»: гра з використанням карток з цифрами або малюнками;

– «Вікторина»: відповіді на запитання з різних тем.

Онлайн-платформи та ресурси з навчальними іграми: LearningApps, Kahoot!, Wordwall, Vseosvita, Naurok тощо.

Поради щодо використання навчальних ігор:

1) чітко визначте навчальну мету гри, гра повинна бути спрямована на досягнення конкретних навчальних цілей;

2) поясніть правила гри, учні повинні чітко розуміти правила гри;

3) створіть позитивну атмосферу, заохочуйте учнів та підтримуйте їх;

4) враховуйте вікові особливості учнів, вибирайте ігри, які відповідають віку та рівню розвитку учнів;

5) аналізуйте результати гри, після гри обговоріть з учнями результати та зробіть висновки.

Використання навчальних ігор – це ефективний спосіб зробити навчання в початкових класах цікавим, захоплюючим та результативним.На оцінювально-

результативному етапі було здійснено поточний і підсумковий контроль.

На контрольному етапі педагогічного експерименту передбачалося виявлення ефективності впроваджених формувальних заходів щодо навчальної мотивації молодших школярів у процесі вивчення інтегрованого курсу «Я досліджую світ».

Для цього було здійснено контрольний зріз знань учнів; аналіз, узагальнення й порівняння вихідних та прикінцевих результатів експерименту; сформульовано загальні висновки.

Вихідними при оцінюванні рівнів пізнавальних інтересів молодших школярів слугували визначені раніше критерії:

– мотиваційний,

– когнітивний,

– діяльнісний,

– рефлексивний.

З метою отримання вірогідних даних у процесі дослідно- експериментальної роботи та після формувального етапу експерименту ми простежили динаміку сформованості пізнавальних інтересів молодших школярів і порівняли отримані результати у контрольній та експериментальній групах.

Включення інформаційних мультимедійних технологій робить процес навчання більш технологічним і більш результативним. Так, на цьому шляху є труднощі, є помилки, не уникнути їх і в майбутньому.

Але є головний успіх – інтерес учнів, їх готовність до творчості, потреба в одержані нових знань і відчуття самостійності.

Слід зазначити, що отримання об’єктивних результатів дослідного навчання досягалося за рахунок використання єдиної методики виявлення рівня сформованості пізнавальних інтересів молодших школярів як під час вихідної, так і при підсумковій діагностиці.

Отже, завдяки впровадженню формувальних заходів, ми відстежили позитивну динаміку сформованості навчальної мотивації учнів на уроках інтегрованого курсу «Я досліджую світ» в умовах дистанційного навчання. Це

засвідчило ефективність обраних нами критеріїв у експериментальній групі.

У пп. 2.2 обґрунтуємо педагогічні умови, що сприяли ефективності цього процесу – розвитку навчальної мотивації учнів на уроках інтегрованого курсу «Я досліджую світ» в умовах дистанційного навчання, та формувальні заходи, за допомогою яких здійснбвалася реаплізація визначенпих педагогічних умов.

У пп. 2.3 представимо отримані результати проведеного педагогічного експерименту.

2.2. Педагогічні умови розвитку навчальної мотивації учнів на уроках інтегрованого курсу «Я досліджую світ» в умовах дистанційного навчання

Мотивація молодших школярів у пізнанні нового, незнайомого проявлялася як потреба в знаннях, що орієнтує людину в навколишній дійсності, що змушує її активно прагнути до пізнання, до пошуку способів і засобів задоволення наявної в неї «спраги знань». Роль Нової української школи – навчити дітей здобувати знання самостійно впродовж усього життя, розвивати свої творчі, інтелектуальні, комунікативні вміння, формувати науковий світогляд.

Педагогічними умовами розвитку навчальної мотивації учнів на уроках інтегрованого курсу «Я досліджую світ» в умовах дистанційного навчання нами було визначено:

1) забезпечення освітньо-розвивального середовища в початковій школі;

2) активізація пізнавальних здібностей учнів початкової школи засобами ігрової діяльності;

3) впровадження інтерактивних освітніх технологій на уроках інтегрованого курсу «Я досліджую світ» з метою розвитку розвитку навчальної мотивації молодших школярів).

Перша педагогічна умова розвитку навчальної мотивації учнів на уроках інтегрованого курсу «Я досліджую світ» в умовах дистанційного навчання – «забезпечення освітньо-розвивального середовища в початковій школі сприяє

кращій реалізації інтелектуального, фізичного, соціального та емоційного розвитку учнів, їх потенціалу, а також матиме позитивний вплив на стан громадського здоров'я, економіки та демографії в цілому в Україні»[55].

Якщо розглядати структуру педагогічно комфортного освітнього середовища в початкових класах, то можна виокремити його компоненти:

– суб'єктний (забезпечує розвиток пізнавальних процесів і навичок, засвоєння соціального досвіду щодо бережливого ставлення до довкілля, що передається через взаємодію, шляхом застосування певних засобів і технологій);

– соціальний (формування та розвиток умінь, навичок, компетенцій на рівні репродукції, відтворення);

– продуктивно-діяльнісний (самостійний пошук, удосконалення відомих дій, операцій, створення умов);

– просторово-предметний (розвиток спілкування та дії – неможливі без досвіду комунікаційних процесів з іншими суб'єктами, опанування ефективними технологіями в певних умовах).

Необхідними складниками педагогічно комфортного середовища є доброзичлива атмосфера, ситуація успіху, імпровізація (як уміння сфокусувати сили душі й розуму, запаси пам'яті) тощо.

З метою забезпечення першої педагогічної умови запропоновано – семінари в контексті роботи шкільного методичного об'єднання вчителів початкових класів.

Можна стверджувати, що простір у класі, де немає дитячих та сімейних робіт, творів представників місцевої громади, не належить дітям. Його формує лише вчитель для того, щоб викладати навчальну програму без урахування інтересів і потреб дітей, їхніх попередніх знань та досвіду.

Тільки педагог контролює, де і якими навчальними матеріалами користуватимуться учні, перетворює клас на місце для творчості, досліджень, розвитку позитивної самооцінки дітей.

«Безпечність, доступність освітнього середовища – у закладі освіти створені умови, що забезпечують належні та безпечні умови навчання, виховання, розвитку учнів, формування у них гігієнічних навичок та засад здорового способу життя,

створені умови фізичної та психологічної безпеки учнів, з урахуванням їх потреб та можливостей, ефективного залучення та включення до освітнього процесу всіх дітей, у тому числі з особливими освітніми потребами» [55].

Усі школярі гідні навчатися у середовищі, де забезпечені їхні потреби – базові потреби, в навчанні, створені додаткові умови (для дітей з особливими освітніми потребами).

У такому освітньому просторі є баланс між навчальними видами діяльності, ініційованими вчителем, та видами діяльності, запропонованими самими дітьми. Учні мають можливості робити власний вибір, розвивати нові та вдосконалювати наявні практичні навички, отримувати нові знання, зміцнювати своє позитивне ставлення до інших.

Дуже важливо, щоб учителі повною мірою розуміли свою роль моделі бажаної поведінки та ставлення до людей із повагою, добротою й відповідальністю.

Учителі початкових класів мають усвідомлювати всю відповідальність за своїх учнів, що передбачає такі обов’язки:

– поважати кожну дитину;

– вірити в успішність кожної дитини;

– бути чесними і визнавати власні помилки;

– вміти слухати й дотримуватися конфіденційності;

– бути послідовними й справедливими;

– мати високі очікування щодо кожного учня, у тому числі учнів з особливими освітніми потребами;

– цінувати особисті зусилля дітей;

– організовувати стимулююче навчальне середовище;

– постійно оновлювати свої знання про дитячий розвиток.

Освітнє середовище створюють для заохочення самовизначення дітей у класі та розвитку їхніх спроможностей, оскільки відомо, що люди, які контролюють те, що відбувається з ними, краще адаптовані до життя.

– круглий стіл «Марафон учительських ідей» щодо специфіки педагогічно

комфортного освітнього середовища та напрямків роботи щодо його створення в початкових класах;

– майстер-клас «Як активізувати пізнавальні інтереси молодших школярів»;

– бесіди з учнями під час виховних годин: «Природа – наш дім», «Ми – українці»; «Наша класна родина».

Таким чином, для забезпечення першої педагогічної умови розвитку пізнавальних інтересів молодших школярів – спрямування освітнього середовища в початкових класах на розвиток пізнавальної діяльності учнів – було розроблено і проведено вищезазначені формувальні заходи.

Одним із важливих чинників для розвитку самовизначення й самоактуалізації дітей є забезпечення можливості здійснювати вибір у класі й, відповідно, ухвалювати самостійні рішення, усвідомлюючи при цьому їхні наслідки. Такі можливості для вибору вчителі можуть легко знайти впродовж навчального дня – це вибір учнями навчальних матеріалів, підходу до розв’язання проблеми, місця за столом, де вони хочуть працювати тощо.

Дорослі знають, що коли у них можливість вибрати зміст і підходи до поставлених завдань, вони виявляють більше бажання та готовність працювати з ними.

Те саме стосується і дітей. Їхні бажання і шкільні успіхи зростають, коли дитина певною мірою контролює своє навчання. Сучасні дослідження у сфері мозку, поведінкових ситуацій та індивідуальні свідчення підтверджують, що особистий внесок у розв’язання поставленого завдання – добра спонука і дає позитивні результати.

Отже, «коли вчителі розширюють сферу питань, до вирішення яких вони залучають учнів, вони тим самим поліпшують якість навчання» [47, с. 44–46].

Принципи створення освітнього середовища для організації пізнавальної діяльності в початкових класах подано нижче.

Принцип активності у взаємодії. Для досягнення поставлених цілей кожен учень має брати активну участь у процесі спілкування і активно взаємодіяти з іншими.

Принцип відкритого зворотного зв’язку. Забезпечення можливості висловлення учасниками групи думок, ідей чи заперечень щодо поставлених завдань. Саме завдяки активному використанню зворотного зв’язку учасники групи дізнаються, як інші люди сприймають їхню манеру спілкування, стиль мислення, особливості поведінки.

Принцип експериментування. Забезпечення активного пошуку учнями нових ідей і шляхів вирішення поставлених завдань. Цей принцип дуже важливий і як зразок стратегії поводження в реальному житті, і як поштовх до розвитку творчості й ініціативи особистості.

Принцип довіри у спілкуванні. Саме на це спрямовано спеціальну організацію групового простору в ході проведення занять: зазвичай використовуваний у роботі прийом розташування учня і вчителя по колу обличчям одие до одного, для того щоб змінити в учнів стереотипну установку й уявлення про те, як повинні проводити й організовувати заняття та яку роль у них має відігравати вчитель.

Принцип рівності позицій. Він означає, що вчитель не прагне нав’язати учням своєї думки, а діє разом та нарівні з ними. У свою чергу, кожен учень має змогу побувати в ролі організатора, лідера

Загальновідомо, що ефективність навчання безпосередньо залежить від використання різноманітних дидактичних методів і прийомів, від правильної побудови алгоритму засвоєння навчального матеріалу.

Головний принцип інтерактивного навчання – навчання у співробітництві, метою якого є особистісний розвиток учнів. Це – організація спільної діяльності вчителя та учнів. Таке педагогічне співробітництво ґрунтується, насамперед, на гуманізмі та взаєморозумінні, на єдності інтересів і прагнень усіх учасників навчально-виховного процесу, на словесному переконанні та мотивації.

Ідеї шкільного співробітництва почали впроваджуватися в освіту ще в 20-х рр. ХХ ст. Основним у системі вченого є пріоритет досвіду учнів, набутих ними умінь та навичок і вторинність знань.

В умовах педагогічно комфортного, екологічно спрямованого освітнього середовища активізувалися чинники, що сприяли формуванню екологічної культури молодших школярів:

– встановлення гуманістичних міжособистісних відносин між учнями;

– постановка проблемних завдань, вирішення яких передбачає педагогічну співпрацю і професійну взаємодію між учителем і дітьми;

– організація спільної учнівської виховної діяльності;

– використання індивідуальних, колективних навчально-виховних завдань, які стимулюють прояв особистісних рис молодших школярів та їхнього вміння працювати в команді;

– поєднання індивідуальної та колективної форм навчальної діяльності учнів;

– самоорганізація активної пізнавально-творчої самостійної дослідно-пошукової роботи молодших школярів;

– конструювання ситуацій успіху, що стимулюють логічне, критичне і творче мислення учнів, їхній всебічний розвиток та формування в них екологічної культури;

– використання особистісно-орієнтованого підходу, що передбачає вивчення індивідуальних здібностей та інтересів учнів і подальший розвиток їх у процесі навчання та виховання;

– забезпечення взаємозв’язку навчання й екологічного виховання з життям.

Отже, як уже зазначалося, освітнє середовище «має свою структуру, характеристики, особливості.

Структурними компонентами освітнього середовища є:

– суб’єктний (для розвитку пізнавальних процесів і навичок, засвоєння соціального досвіду необхідні наявність суб’єктів, які його мають і передають за допомогою взаємодії, певних засобів і технологій);

– соціальний (формування та розвиток професійних умінь, навичок, компетенцій на рівні репродукції, відтворення);

– продуктивно-діяльнісний (самостійний пошук, удосконалення відомих дій, операцій, створення умов);

– просторово-предметний (розвиток спілкування та дії – неможливі без досвіду комунікаційних процесів з іншими суб'єктами, опанування ефективними технологіями в певних умовах).

Формування якостей особистості здійснюється в культурному середовищі, яке має загальні та локальні цінності, традиції, ідеали, моделі поведінки, вимоги; «особистість виховує особистість».

Особливістю педагогічно комфортного, екологічно спрямованого освітнього середовища в початкових класах є те, що в ньому кожен його суб'єкт змінюється сам, змінює ситуацію навколо себе, наповнює освітнє середовище новими знаннями, досвідом, способами діяльності, формує нові потреби.

Педагогічно комфортне освітнє середовище в початкових класах – це запорука розвитку в молодших школярів пізнавальних інтересів; це – педагогічна реальність, що містить спеціально організовані умови для сприятливого проходження формування професійної індивідуальності студента, та можливості для їхньої самореалізації, при цьому стосунки між учасниками освітнього процесу набувають характеру взаємного спілкування, співтворчості.

Другою педагогічною умовою розвитку навчальної мотивації учнів на уроках інтегрованого курсу «Я досліджую світ» в межах нашого дослідження визначено активізація пізнавальних здібностей учнів початкової школи засобами ігрової діяльності.

Особливістю мотивації більшості школярів молодших класів є беззаперечне виконання вимог вчителя. «Суттєвою особливістю мотивації навчальної діяльності молодших школярів є неможливість довго утримувати енергію сформованого наміру, тому між створенням у них відповідного наміру і виконанням його не повинно проходити багато часу. Перед молодшими школярами доцільно ставити не віддалені та великомасштабні цілі, а найближчі й невеликі» [79, с. 165.].

Основні чинники, що впливають на формування позитивної мотивації до навчальної діяльності:

– зміст навчального матеріалу;

– стиль спілкування вчителя і учнів;

– характер і рівень навчальнопізнавальної діяльності.

Сам по собі зміст навчання, навчальна інформація поза потреб дитини не має для неї жодного значення, отже, не спонукає до навчальної діяльності. Тому навчальний матеріал повинен подаватися в такій формі, щоб викликати у школярів емоційний відгук, активізувати пізнавальні психічні процеси.

Основні методирозвитку навчальної мотивації учнів на уроках інтегрованого курсу «Я досліджую світ» в умовах дистанційного навчання

1. Емоційні:

– заохочення;

– навчально-пізнавальна гра,

– створення яскравих наочно-образних уявлень;

– створення ситуацій успіху, що стимулює оцінювання;

– вільний вибір завдання,

– задоволення бажання бути значущою особистістю.

2. Пізнавальні:

– опора на життєвий досвід;

– пізнавальний інтерес;

– створення проблемної ситуації;

– спонукання до пошуку альтернативних рішень;

– виконання творчих завдань;

– мозкова атака;

– парна і групова робота;

– проєктний метод.

3. Вольові:

– пред’явлення навчальних вимог;

– інформування про обов’язкові результати навчання;

– іформування відповідального ставлення до навчання;

– пізнавальні труднощі;

– самооцінка діяльності та корекції;

– рефлексія поведінки;

– прогнозування майбутньої діяльності.

4. Соціальні:

– розвиток бажання бути корисним суспільству;

– спонукання наслідувати сильну особистість;

– створення ситуації взаємодопомоги;

– пошук контактів і співпраці;

– зацікавленість у результатах колективної роботи;

– взаємоперевірка;

– рецензування.

Науковець В. Ф. Калошин розглядає ситуацію успіху як «цілеспрямований, спеціально організований комплекс умов, який дозволяє учню досягти значних результатів у діяльності, що супроводжується позитивними емоційними і психологічними переживаннями. В ситуації успіху учень набуває почуття власної гідності, успіх сприяє усвідомленню власної компетентності» [32, с. 48].

Застосування проєктної діяльності у навчальному процесі в разі дотримання всіх вимог впливатиме не тільки на розвиток пізнавальної діяльності учнів, але й на підвищення навчальної мотивації. Посилення мотивації учнів до навчальної діяльності є одним із способів підвищення ефективності навчання. Тому необхідно створювати такі умови, в яких надається можливість кожному учню пережити радість успіху в навчальній діяльності, повною мірою актуалізувати й реалізувати свій особистісний потенціал.

Враховуючи вікові особливості дітей молодшого шкільного віку, важливо використовувати доступний і цікавий навчальний матеріал – казки, мультфільми, вірші, ігри, ребуси, загадки, кросворди, прислів’я, приказки, пісні тощо. Для забезпечення мотивації учіння на уроках учителям слід застосовувати різного виду завдання – проблемного і творчого характеру, завдання різного рівня складності та такі, що навчають різних способів пізнання, практичні вправи тощо. Наприклад. Завдання, що сприяють розвитку мислення, уважності, спостережливості («Чи

спостерігав ти…», «Чи бачив ти…»). Завдання, які сприяють розвитку мовлення учнів, спрямовані на співбесіду, висвітлення власної думки, поясненню («Поясни чому…», «Як ти вважаєш?..» «Чому ти так вважаєш?»), розкриттю власного життєвого досвіду («Розкажи, як ти виконуєш…», «Згадай і розкажи, чи було в твоєму житті…»). Пропонувати учням завдання, які створюють проблемні ситуації («Як би ти повівся в даній ситуації…», «Що зробив би ти?», «Як ти вчиниш, якщо…», «Яке рішення прийняв би ти?»), завдання практичного спрямування («Перевір…», «Визнач…», «Покажи…») тощо.

Зважаючи на домінування наочно-образного мислення у молодших школярів, частіше пропонувати завдання, що містять фотографії та малюнки («Розглянь малюнки. Поясни…», «За малюнками визнач…», «Подивися на фотографії і скажи, хто з дітей…», «Розглянь малюнки і порівняй …»). Як засіб формування мотивації учіння обов’язково використовувати дидактичні ігри на різних етапах уроку. Так, для розвитку пам’яті та уваги, творчого розвитку, фантазії та уяви, наприклад такі ігри: «Бабуся складала у валізу...», «Запам’ятай порядок», «Чого не вистачає?», «Буває – не буває» тощо). Формуванню мотивації навчання також сприяє активне живе спілкування зі спеціалістами різних служб, зокрема психологами, співробітниками пожежної служби, поліції, медичних працівників тощо.

Для кожної дитини важлива потреба у нових враженнях, яка може поступово перейти в пізнавальну потребу. І саме на неї повинен спиратися вчитель, актуалізувати її, сприяти її усвідомленню учнями. «Педагогічна діяльність учителя потребує знань та вмінь формування мотиваційної сфери особистості учня для досягнення та підвищення результативності навчання» [13].

Учитель на уроці оперує навчальними іграми, що активізують пізнавальну діяльність учнів початкових класів. Такі ігри, на відміну від розважальних, мають специфічну методичну мету, яку вчитель повинен завжди чітко собі уявити, однак у жодному разі не слід показувати учням, що його цікавить дидактичний підтекст. Він повинен сміятися й радіти разом з учнями, підкреслюючи тим самим, що його цікавить ігровий зміст вправи, а не навчальний.

Якщо вчитель розкриє учням свою мету, то гра перетвориться на звичайну вправу. Для вчителя ж будь-яка гра – це, перш за все, вправа. Проте гра пробуджує інтерес і активність дітей, дає їм можливість проявити себе в цікавій для них діяльності, сприяє швидкому й надійному запам'ятовуванню навчального матеріалу, особливо, якщо знання цього матеріалу є обов'язковою умовою активної участі, а в окремих випадках – обов'язковою умовою перемоги в грі.

Якщо дітям цікаво, вони – мотивовані, заінтриговані, радісні, то в них переважають почуття дружної співпраці, вони краще запам'ятають отриману інформацію, зокрема необхідну лексику та граматичні конструкції, числа, способи вирішення завдань, проблемних ситуацій тощо.

Навчальні ігри допомагають зробити освітній процес у початкових касах цікавим та захоплюючим. Атмосфера захопленості, відчуття рівності дають можливість учням подолати скутість, зняти втому, знизити тривожність, тощо. За допомогою гри добре відпрацьовується вимова, активізуються пізнавальні інтереси молодших школярів, розвиваються комунікативні навички.

Спілкування у грі є ситуативним, адже воно завжди відбувається в певній ситуації. Рольова гра є чудовою основою для навчання спілкування, тому що в ній задаються умови та ролі, які моделюють реальні життєві ситуації.

Окрім того у грі виокремлюються реальні стосунки між учасниками, тобто, гра навчає соціальним відносинам у суспільстві. Взявши на себе певну роль, учень, для досягнення ігрової мети повинен взаємодіяти з партнерами, співвідносити свої дії з діями інших учасників гри, вміти вислухати і зрозуміти іншого, висловлювати свою думку, враховувати побажання інших учасників гри. У процесі такої взаємодії відбувається обмін діяльністю – обмін знаннями, вміннями, які є необхідними для досягнення ігрової мети.

Для учнів рольова гра – це ігрова діяльність, в якій вони беруть на себе певні ролі й виконують їх. Навчальний характер цієї діяльності учнями не усвідомлюється. Рольова гра має велике виховне значення. Вона допомагає згуртувати учнівський колектив, залучаючи до активної діяльності сором'язливих чи несміливих. У рольових іграх виховується свідомість, дисципліна,

взаємодопомога, уміння відстояти свою точку зору.

Третьою педагогічною умов розвитку навчальної мотивації учнів на уроках інтегрованого курсу «Я досліджую світ» в умовах дистанційного навчання в межах дослідження визначено впровадження інтерактивних освітніх технологій на уроках інтегрованого курсу «Я досліджую світ» з метою розвитку розвитку навчальної мотивації молодших школярів. Виклики часу потребують уведення педагогічних інновацій в освітній процес, оновлення, осучаснення методів навчання.

Об'єктами інновацій є найчастіше проблеми: як підвищити мотивацію навчально-виховної діяльності, як збільшити обсяг навчального матеріалу на занятті, як прискорити темпи навчання, як максимально плідно використовувати час тощо.

У площині наукових досліджень існують різні підходи до визначення поняття «педагогічна технологія», зокрема:

− це «комплекс засобів і методів відтворення теоретично обґрунтованих процесів навчання та виховання, що дозволяють успішно реалізувати поставлені освітні цілі; педагогічна технологія передбачає відповідне наукове проектування, за якого ці цілі ставлять досить однозначно і зберігають можливість об'єктивних поетапних вимірювань та підсумкового оцінювання досягнутих результатів» (Г. Браун [84, с. 359]);

– це «системний метод створення, застосування і визначення всього процесу викладання і засвоєння знань з урахуванням технічних і людських ресурсів і їхніх взаємодій, що мають своїм завданням оптимізацію форм освіти» (З. Шевців [81, с. 45]);

Складається педагогічна технологія з приписів способів діяльності (дидактичні процеси), умов, в яких ця діяльність має втілюватися (організаційні форми навчання) і засобів здійснення цієї діяльності. З дидактичного погляду, проєктування педагогічна технологія – це розробка прикладних методик, що описують реалізацію педагогічної системи за її окремими елементами. Вибір педагогічної технології визначається особливостями дидактичного завдання.

Кожній педагогічній технології притаманні:

1) концептуальність, тобто опертя на певну наукову концепцію, що містить філософське, психологічне, дидактичне та соціально-педагогічне обґрунтування досягнення освітньої мети;

2) системність, тобто всі ознаки системи: логіка процесу, взаємозв'язок всіх його частин, цілісність;

3) можливість управління, що передбачає можливість діагностичного цілепокладання, планування, проектування процесу навчання, поетапну діагностику, варіювання засобами та методами з метою корекції результатів;

4) ефективність, що означає, що сучасні педагогічні технології існують в конкурентних умовах і повинні бути ефективними за результатами й оптимальними за витратами, гарантувати досягнення певного стандарту освіти;

5) відтворюваність – можливість використання (повторення, відтворення) педагогічної технології в інших ідентичних освітніх закладах, іншими суб'єктами; 6) візуалізація (характерна для окремих технологій), що передбачає конструювання та застосування різноманітних дидактичних матеріалів і оригінальних наочних посібників.

Педагогічна технологія – це не просто дослідження у сфері використання технічних засобів навчання або комп'ютерів; це дослідження, яке проводиться з метою виявлення принципів і розробки прийомів оптимізації освітнього процесу шляхом аналізу факторів, які підвищують освітню ефективність, конструювання і застосування прийомів і матеріалів, а також оцінювання методів, які застосовуються.

Інтерактивні технології

Інтерактивне навчання ґрунтується на концептуальній ідеї співробітництва, взаємонавчання. Процес пізнання відбувається за умови постійної, активної взаємодії всіх учнів. Залежно від мети уроку, форм організації освітньої діяльності використовуються інтерактивні технології кооперативного, колективно-групового навчання, ситуативного моделювання, опрацювання дискусійних питань.

Окремі локальні технології використовуються на будь-якому етапі традиційного уроку, трансформуючи його в інтерактивний.

Структура технологічного інтерактивного уроку представлена нижчезазначеними етапами.

Перший – мотивація: фокусується увага учнів на проблемі, робиться спроба викликати інтерес до обговорюваної теми. Прийомами навчання можуть бути питання, цитата, коротка історія, невеличке завдання, розминка тощо. Етап займає не більш 5% часу заняття.

Другий – оголошення, представлення теми та очікуваних навчальних результатів. Він забезпечує розуміння учнями (учасниками) змісту їхньої діяльності, тобто того, чого вони повинні досягти в результаті уроку (заходу) і що від них очікує вчитель. На це витрачається приблизно 5% часу.

Третій – надання необхідної інформації. Під час його реалізації важливо дати достатньо інформації для того, щоб на її основі виконувати практичні завдання. Це може бути мінілекція, читання роздавального матеріалу, виконання домашнього завдання.

Для економії часу, максимального ефекту уроку можна подавати інформацію в письмовому вигляді для попереднього (домашнього) вивчення. Витрачається приблизно 10% часу заняття.

Четвертий – інтерактивна вправа, яка вважається центральною частиною уроку. Займає не більше 60% часу, що використовується на практичне освоєння матеріалу, досягнення поставлених цілей уроку.

Послідовність проведення інтерактивної вправи:

– інструктування – вчитель розповідає учасникам про цілі вправи, правила, послідовність дій і кількість часу на виконання завдань; запитує, чи все зрозуміло учасникам;

– об’єднання в групи і / або розподіл ролей;

– виконання завдання, при якому вчитель виступає як організатор, помічник, ведучий дискусії, намагаючись надати учасникам максимум можливостей для самостійної роботи й навчання у співробітництві один з одним;

– презентація результатів виконання вправи.

П’ятий – підбиття підсумків, оцінювання результатів уроку. На цьому етапі передбачається рефлексія, усвідомлення того, що зроблено на уроці, чи досягнуті поставлені цілі, як можна застосувати отримане в майбутньому.

Останній етап бажано проводити у формі запитань: що нового дізналися, якими навичкам оволоділи, чи може це бути корисним у житті.

Крім того, слід обговорити питання щодо проведення самого уроку: що було найбільш вдалим, що не сподобалося, що потрібно змінити в майбутньому. Важливо, щоб самі учні змогли сформулювати відповіді на всі запитання. Для підбиття підсумків бажано відвести до 20% часу уроку.

Ігрові технології

Технологія за своєю суттю є поліваріативна. Вона може реалізуватися за технологічними схемами, використовуватись у процесі навчання дітей різних вікових груп.

Гра як вид навчальної діяльності в умовах конкретної ситуації спрямована на засвоєння соціального досвіду, у якому формуються й удосконалюються вміння і навички учнівського самоуправління (цю технологію було охарактеризовано в пп. 2.2 в контексті другої педагогічної умови)..

Технології проєктного навчання («Метод проєктів»)

«Метод проєктів» зародися в надрах американської системи навчання наприкінці XIX ст. Сьогодні під цим словосполученням розуміють метод навчання, форму організації занять, педагогічну технологію, систему організації навчання.

Однак за своєю суттю вони споріднені – виконують функцію засобу вирішення проблеми на основі свідомого прийняття суб’єктом мети проєктної діяльності. Технологічний концепт проєктних технологій орієнтує на дієвий спосіб здобуття нових знань у контексті конкретної ситуації та їх використання на практиці.

Завдяки проєктній діяльності діти зможуть досліджувати та вивчати певний об’єкт, явище, оволодіти способами навчально-пізнавальної діяльності та початковими дослідницькими вміннями [69, с. 223].

Метод проєктів як технологія у сучасних умовах трансформувався у проєктну систему організації навчання, за якої учні набувають знань і навичок у процесі планування й виконання практичних завдань-проєктів. Так, робота над кожним проєктом починається з конференції (зборів всієї групи (класу), на якій учні самі пропонують проєкти. Цьому передує вступна частина, у якій вчитель у загальних рисах ознайомлює учнів із темою, яка вивчатиметься, та слухає пропозиції. Їх висувають окремі учні або групи. Якщо виникає кілька пропозицій, то вони обговорюються й обирається найцікавіша. Після цього проєкт поділяється на кілька мініпроєктів. Учні розпочинають роботу щодо збирання необхідної інформації й визначення основних напрямків його аналізу.

Наступним етапом є обробка інформації у великій групі й обговорення змісту й форми звіту. Останньою ланкою в проєктній системі є підсумкова конференція, на якій звіт заслуховується й обговорюється.

Технологічні етапи роботи над проєктом:

Перший – початок (визначення теми, мети, завдань, формування робочих груп).

Другий – планування (аналіз проблеми, постановка завдань, уточнення інформації, синтез ідей, плани).

Третій – прийняття рішень (“мозковий штурм”, обговорення альтернатив, вибір оптимального варіанта).

Четвертий – виконання (робота з виконання проєкту).

П’ятий – перевірка та оцінювання результатів (аналіз виконання проєкту, з’ясування причин досягнень і невдач).

Шостий – захист (колективний аналіз діяльності).

Прогнозовані результати: практико орієнтований підхід до навчання; формування ключових компетенцій (соціальних, полікультурних, інформаційних, комунікативних тощо); розвиток ініціативності та самостійності учнів.

Мультимедійна освітня технологія

Мультимедіа- та телекомунікаційні технології відкривають принципово нові методичні підходи до організації педагогічного процесу в системі загальної освіти.

Мультимедіа – це система комплексної взаємодії візуальних і аудіоефектів під управлінням інтерактивного програмного забезпечення з використанням сучасних технічних і програмних засобів, які об'єднують текст, звук, графіку, фото, відео тощо в одному цифровому відтворенні.

Упровадження в педагогічний процес мультимедіатехнологій виявило ряд позитивних чинників і низку важких моментів і утруднень. Так, організація занять із використанням мультимедіатехнологій дає можливість наочно демонструвати можливості програмного забезпечення та економити час, інтенсифікуючи тим самим вивчення навчального матеріалу. У той же час з'являються додаткові вимоги до підготовки мультимедійних матеріалів учителем і організації самого уроку.

Включення інформаційних мультимедійних технологій робить процес навчання більш технологічним і більш результативним. Так, на цьому шляху є труднощі, є помилки, не уникнути їх і в майбутньому. Але є головний успіх – інтерес учнів, їх готовність до творчості, потреба в одержані нових знань і відчуття самостійності. Комп'ютер дозволяє робити уроки цікавими, урізноманітнювати їх. Це відчуття постійної новизни сприяє розвитку в учнів інтересу до навчання.

Беззаперечними перевагами та особливістю мультимедіа-технології є такі можливості, що активно використовуються в процесі навчання:

– збереження значного обсягу найрізноманітнішої інформації на одному носієві;

– збільшення на екрані зображення або його найбільш цікавих фрагментів, за умови збереження якості зображення;

– порівняння зображення й обробки його різноманітними програмними засобами з науково-дослідницькою або пізнавальною метою;

– виокремлення в супровідне зображення текстового чи іншого візуального матеріалу, за допомогою якого здійснюється негайне одержання довідкової або будь-якої іншої навчальної інформації;

– здійснення безперервного музичного чи будь-якого іншого аудіосупроводу, що відповідає статичному або динамічному візуальному рядові;

– використання відеофрагментів з фільмів, відеозаписів тощо, функції «стоп-кадру», покадрового перегляду відеозапису;

– включення до змісту баз даних, способів обробки образів, анімації;

– підключення до глобальної мережі Інтернет;

– роботи з різними додатками (текстовими, графічними та звуковими редакторами, картографічною інформацією);

– створення власних «галерей» (вибірок) з інформації, яка подається в продукті;

– «запам'ятовування пройденого шляху» і створення «закладок» на екранній «сторінці», що зацікавила;

– автоматичний перегляд усього змісту продукту («шоу») або створення анімованого й озвученого «путівника-гіда» по продукту;

– включення до складу продукту ігрових компонентів з інформаційними складниками;

– «вільна» навігація за інформацією і виходом в головне меню (укрупнений зміст), на повний зміст або зовсім із програми в будь-якій точці.

Інтегроване навчання – сучасна педагогічна технологія

У сучасній педагогічній науці *інтегроване навчання* трактують як комплексний підхід до освітнього процесу і безпосередньо до уроку чи його частини без поділу на окремі дисципліни. В усьому цивілізованому світі технологія інтегрованого навчання є необхідною умовою для надання якісної освіти.

У Державному стандарті початкової освіти інтегрований підхід та власне інтегрована компетентність учня визначені як можливість і здатність учня застосовувати знання, вміння, навички та способи діяльності для вирішення найширшого кола проблем, що належать до певних галузей та окремих навчальних предметів. Виходячи з такого визначення, освітній процес у початкових класах розглядають крізь призму загальної картини, а не ділять на окремі дисципліни.

Варто зауважити, що теорія інтегрованого навчання давно прийнята на озброєння педагогами, але досі їй не надавали такого значення й уваги. Інтегровані

уроки скоріше були приємним винятком, а не загальним правилом діяльності педагога, особливо в молодших класах.

Сьогодні, з огляду на високу результативність інтегративного підходу до освітнього процесу в світі, є нагальна потреба активного застосування інтеграції в наших школах.

Інтегрований підхід – найбільш доцільний у початковій освіті, тому що застосовний у кількох варіантах інтеграції:

– у межах однієї навчальної дисципліни, коли вчитель об'єднує на одному уроці вивчення кількох різнотипних тем чи розділів;

– в межах кількох споріднених дисциплін, наприклад, теми з рідної мови та літератури, математики й інформатики, природознавства та «Я у світі»;

– різнопланових та різноспрямованих дисциплін (цей вид інтеграції найважчий, але й найефективніший).

Технологія формування критичного мислення

Дуже близькою по своїй сутності до інтегрованого навчання є технологія формування критичного мислення в початкових класах (в першу чергу на уроках рідної мови та читання). Вона зобов'язує до:

– ведення дискусій та участі в них усіх учнів класу;

– виявлення власної думки учня;

– пов'язування нової інформації з уже вивченою;

– навчання учнів критично розмірковувати на основі вже вивченого;

– вміння поєднувати колективну та індивідуальну роботу.

Цю технологію перш за все пов'язують з двома різними методами: «Мозковий штурм» та «Асоціативний кущ».

«Мозковий штурм»

Це загальна дискусія з продукуванням найбільшої кількості ідей щодо вирішення проблеми, означеної вчителем, та їх фіксацією. Немає запитань, доступні всі дитячі ідеї, учні згадують усе з минулих тем – ключові переваги методу.

Асоціативний кущ (гронування)

Передбачає не висловлювання ідей та інформації з минулих тем, а представлення образів, емоцій, почуттів з приводу предмета обговорення. Йдеться про стимулювання асоціативного мислення.

Учитель записує ключове слово на дошці (наприклад, «весна»), а діти висловлюють свої асоціації з цього приводу – птахи прилетіли, сонечко, сніг розтанув, тепло, квіти розквітають, весело тощо. Коли запас слів вичерпано, вчитель пропонує встановити зв'язки між словами, наголосивши, що немає правильних чи неправильних асоціацій – усі вони індивідуальні. Так відбувається перехід до вивчення нової теми, написання твору, контрольної роботи тощо.

LEGO у початковій школі

Великі можливості в плані реалізації проєкту «Нова українська школа» та формуванні ключових компетентностей учнів відкриває застосування інноваційних технологій, зокрема – LEGO.

Останнім часом в освітньому процесі школи все ширше використовуються LEGO-технології, які спрямовані на розвиток конструктивного мислення, уяви, бажання досліджувати, експериментувати, винаходити. LEGO Education дозволяє створити мотивуюче, захоплююче освітнє середовище не тільки для навчання ключових предметів шкільної програми, а й для розвитку найважливіших навичок XXI століття: критичного і творчого мислення, вирішення завдань, вміння працювати в команді, вести дискусію, знаходити єдине рішення в спірних ситуаціях.

LEGO-технології сприяють застосуванню сучасних комунікаційних та інформаційних технологій для розвитку навичок спілкування, творчих здібностей дітей, для вирішення пізнавальних, дослідницьких і комунікативних завдань.

Використання LEGO на заняттях своїм змістом, формою організації та результативністю сприяє формуванню у дітей вміння аналізувати, порівнювати, зіставляти, виділяючи характерні особливості героїв і т.д., що впливає на розвиток уваги, спостережливості, пам'яті, просторових уявлень, уяви, оскільки, основне завдання сучасної освіти – створити середовище, що дозволяє дитині розкрити

власний потенціал. Це дозволить їй вільно діяти, пізнаючи це середовище, а через нього і навколишній світ.

Впроваджеання LEGO дозволяє поглянути на шкільні дисципліни по-новому. За допомогою конструктора LEGO вирішуються завдання освітньої діяльності за такими напрямами:

– навчання правильному і швидкому орієнтуванню в просторі.

– розвиток дрібної моторики рук, стимулювання в майбутньому загального мовленнєвого розвитку і розумових здібностей.

– отримання та розширення математичних знань про лічбу, форми, пропорції, симетрії.

– розширення уявлень про навколишній світ, архітектуру, транспорт, ландшафт.

– розвиток уваги, здатності зосередитися, пам’яті, мислення.

– навчання уяві, творчому мисленню.

– оволодіння умінням подумки розділити предмет на складові частини і зібрати з частин ціле.

– навчання спілкуванню один з одним, повага до своєї та чужої праці.

Добре організована робота з конструктором LEGO має також великий виховний потенціал, допомагає виробляти певні якості особистості – посидючість, терпіння, взаємоповагу, охайність. Робота з конструктором LEGO дозволяє молодшим школярам у формі пізнавальної гри дізнатися про багато важливих ідей і розвинути необхідні в подальшому житті навички.

LEGO Education – одна із інноваційних технологій, яка дає можливість створити нове освітнє середовище, підвищує мотивацію дітей до навчання, сприяє формуванню навичок наукової діяльності та винахідництва, допомагає втілювати положення Нової української школи, сприяє досягненню основних цілей навчання.

Виокремлюють такі групи педагогічних технологій: традиційні, педагогічні технології на основі активізації та інтенсифікації діяльності учнів; педагогічні технології на основі підвищення ефективності управління та організації навчального процесу; педагогічні технології на основі дидактичного

удосконалення та реконструюванні матеріалу; окремі предметні педагогічні технології; альтернативні, та вроджені педагогічні технології; педагогічні технології розвивального навчання та педагогічні технології авторських шкіл.

Групові (колективні) технології застосовувалися ще в середні віки. Групова (колективна) технологія навчання передбачає організацію навчального процесу, за якої навчання здійснюється у процесі спілкування між учнями (взаємонавчання) у групах. Група може складатися з двох і більше учнів, може бути однорідною або різнорідною за певними ознаками, може бути постійною і мобільною. Групові форми навчання дають змогу диференціювати та індивідуалізувати процес навчання. Формують внутрішню мотивацію до активного сприйняття, засвоєння та передачі інформації. Сприяють формуванню комунікативних якостей учнів, активізують розумову діяльність. Робота в групах (колективна) дає найбільший ефект у засвоєнні знань.

Учитель завжди серед дітей: радить, підбадьорює, контролює. Учні в класі поділені за рівнями: «сильні», «середні», «слабкі». Учні взаємодіють: сильніші (за знаннями) допомагають тим, кому важче вдається засвоювати матеріал.

Технологія індивідуалізації освітнього процесу – форма, модель організації освітнього процесу при якому:

1) вчитель взаємодіє лише з одним учнем;

2) один учень взаємодіє лише із засобами навчання (книги, комп’ютер тощо).

Головною перевагою індивідуального навчання є те, що воно дозволяє повністю адаптувати зміст, методи та темпи навчальної діяльності дитини до його особливостей, слідкувати за кожною дією та операцією при вирішенні конкретних завдань, за його рухом від незнання до знання, вносити вчасно необхідні корективи в діяльність як учня, так і вчителя.

У сучасній вітчизняній педагогічній практиці та теорії найбільш суттєвими прикладами технологій індивідуалізації навчання є: проектний метод; технологія продуктивного навчання; технологія індивідуального навчання; адаптивна система навчання; навчання на основі індивідуально-орієнтованого навчального плану; ігрові технології навчання.

До інтерактивних технологій відносять такі, як:

– нестандартні уроки;

– групове і додаткове навчання;

– проблемне і модульне навчання;

– телевізори до навчання за допомогою комп'ютерів, шкільні радіо і телепередачі та Інтернет-системи;

– мультимедійні технології тощо.

Автори розподіляють інтерактивні технології на чотири групи залежно від мети уроку та форм організації навчальної діяльності учнів:

– інтерактивні технології колективно-групового навчання – технології, що передбачають одночасну спільну (фронтальну) роботу всього класу;

– інтерактивні технології кооперативного навчання (організація навчання в малих групах учнів, об'єднаних спільною навчальною метою: робота в парах, карусель, робота в малих групах, акваріум тощо);

– технології ситуативного моделювання – побудова навчального процесу за допомогою залучення учня до гри, передусім, ігрове моделювання явищ, що вивчаються;

– технології опрацювання дискусійних питань – широке публічне обговорення якогось суперечливого питання.

Інтерактивність (від англ. interaction – «взаємодія») – поняття, яке розкриває характер і ступінь взаємодії між об'єктами. Загалом, цей термін узагальнено визначається так: інтерактивність – це принцип організації системи, при якому мета досягається інформаційним обміном елементів цієї системи.

Елементами інтерактивності є всі елементи взаємодіючої системи, за допомогою яких відбувається взаємодія з іншою системою / людиною (користувачем).

Семантичне значення слова інтерактивний походить від англійського слова «interact», де «inter» – взаємний, «act» – діяти.

Інтеракція у розумінні педагогічних методик передбачає навчання у співпраці, коли і слухачі, й педагог є суб'єктами навчання. Інтерактивність у

навчанні можна пояснити як здатність до взаємодії, навчання в режимі бесіди, діалогу, дії.

Інтеракція у розумінні педагогічних методик передбачає навчання у співпраці, коли і слухачі, й педагог є суб'єктами навчання. Інтерактивність у навчанні можна пояснити як здатність до взаємодії, навчання в режимі бесіди, діалогу, дії.

За такої форми організації процесу навчання школярі стають його повноправними учасниками. Функція вчителя полягає, в основному, у стимулюванні їх до самостійної діяльності, пошуку шляхів досягнення визначених цілей. На інтерактивних уроках активність учнів є пріоритетною, а завдання вчителя полягає у створенні ефективних дидактичних і методичних умов для виявлення їхньої ініціативи.

Інтерактивне навчання є одним із сучасних напрямів активної взаємодії, у процесі якої учень вступає в діалог з учителем або іншими учнями, бере активну участь у пізнавальному процесі, виконуючи творчі, пошукові, проблемні завдання в парі або групі.

Джерелом активності учня є його мотиви і потреби; навчальне середовище, в якому він перебуває; особистість учителя; рівень навченості учнів як партнерів у спілкуванні; засоби діяльності; форми мовленнєвої та соціальної взаємодії, що використовуються в навчанні.

Інтерактивна форма навчальної роботи співвідноситься із комунікативно-діяльнісним підходом до оволодіння іноземною мовою, який домінує у практиці сучасної школи.

У практиці навчання в початкових класах інтерактивне навчання можна асоціювати з розвитком критичного мислення як конструктивної інтелектуальної діяльності школярів під час організації та здійснення мовленнєвої взаємодії.

Використання сучасних інтерактивних технологій у викладанні предметів дозволяє підвищити наочність і ергономіку сприйняття навчального матеріалу, що позитивно позначається на навчальній мотивації та ефективності навчання.

Інтерактивні технології збагачують процес навчання, залучаючи в процес

сприйняття навчальної інформації більшість чуттєвих компонент учня. Інтерактивні мультимедіа-технології інтегрують у собі потужні розподілені освітні ресурси, вони можуть забезпечити середовище формування і прояв ключових компетенцій, до яких відносяться в першу чергу інформаційна та комунікативна.

Інтерактивне навчання – це спеціальна форма оптимізації пізнавальної діяльності, яка має конкретну, передбачувану мету – створити комфортні умови навчання, за яких кожен учень відчує свою успішність, інтелектуальну спроможність. Сутність інтерактивного навчання полягає в тому, що навчальний процес відбувається за умови постійної, активної взаємодії всіх учнів.

Це – співнавчання, взаємонавчання (колективне, групове, навчання в співпраці), де і учень, і вчитель є рівнозначними суб'єктами навчально-виховного процесу. Організація інтерактивного навчання передбачає моделювання життєвих ситуацій, використання рольових ігор, спільне подолання проблеми. Воно ефективно сприяє формуванню навичок і вмінь, виробленню цінностей, створенню атмосфери співробітництва, взаємодії, дає змогу педагогу стати справжнім лідером дитячого колективу.

Інтерактивне навчання має як позитивні, так і негативні аспекти. До позитивних рис дослідники відносить:

– розширення пізнавальних можливостей учнів (здобуття, аналіз, застосування інформації з різних джерел);

– високий рівень засвоєння знань;

– оптимальний контроль учителя;

– взаємодія та партнерство між учителем і учнями;

– пошук альтернативного підходу в оцінюванні знань учнів.

Порівнянюючи інтерактивні методи з традиційними, науковець виокремлює такі перевагами інтерактивного навчання:

– участь у роботі всіх учнів класу;

– формування вміння працювати в команді;

– вироблення доброзичливого ставлення до опонента;

– можливість висловлювати власну думку;

– створення «ситуації успіху»;

– можливість засвоєння великої кількості матеріалу за короткий проміжок часу;

– формування навичок толерантного спілкування;

– уміння аргументувати свою думку, знаходити альтернативне рішення проблеми.

Найголовнішим завданням педагога на кожному уроці є активізація пізнавальної діяльності.

Навчання через діяльність – тепер ключове завдання вчителя, воно дає можливість учням засвоїти необхідний матеріал через діяльний підхід.

Такий тип занять може проходити в самих різних формах: це можуть бути різноманітні навчальні ігри, групові проекти, рольові ігри, навчальні ігри, екскурсії, експерименти, моделювання життєвих ситуацій, моделювання ситуацій з додаванням ігор, руху, гумору, творчих завдань тощо.

Учитель – для того, щоб учні отримували цілісне уявлення про світ – вивчали явища з точки зору різних наук і вчилися вирішувати реальні проблеми за допомогою знань з різних дисциплін.

З метою формування пізнавальних інтересів, на кожному уроці необхідно застосовувати елементи інтерактивних технологій, творчі проблемні завдання, що забезпечують розвиток тих здібностей і якостей, які перебувають у стадії формування, але це все необхідно робити в рамках сучасних компетенцій Нової української школи.

Інтерактивні методи навчання вимагають певного зміни життя класу, а так само великого часу для підготовки, як від учня, так і від педагога. Потрібно починати з поступового використання цих методів.

Як педагогу, так і учням необхідно звикнути до них і отримати певний досвід їх використання. Краще ретельно підготувати кілька інтерактивних занять у навчальному році, ніж часто проводити наспіх підготовлені «ігри».

Сутність інтерактивного навчання полягає в тому, що навчальний процес відбувається за умови постійної, активної взаємодії всіх учнів. Учитель та учні є

рівноправними суб’єктами навчання.

Інтерактивні методи навчання – це спосіб досягнення навчальної мети через побудову діалогу, в процесі якого відбувається взаємодія всіх учасників навчально-виховного процесу.

Отже, інтерактивні методи навчання – це спосіб досягнення навчальної мети через побудову діалогу, в процесі якого відбувається взаємодія всіх учасників навчально-виховного процесу.

Залежно, від інтерактивних технологій виокремлюють такі типи інтерактивних методів навчання:

– методи кооперативно-групового навчання: робота в парах, ротаційні (змінні) трійки;

– методи ситуативного моделювання: рольова гра; інсценізація; драматизація; проведення конференцій [34, с. 22–23].

Технологія є особистісно-орієнтованою та дозволяє вирішувати широкий спектр освітніх завдань: навчальних, виховних та розвивальних.

В умовах динамічно мінливого світу дуже важливо сформувати базові навички людини відкритої до інформаційного простору і навчитися ці навички застосовувати. Мета даної технології – розвиток розумових навичок учнів, необхідних не тільки в навчанні, але і в звичайному житті (вміння приймати зважені рішення, працювати з інформацією, аналізувати різні сторони явищ тощо)» [10, с. 156].

Молодші школярі, які вміють критично мислити, володіє різноманітними способами інтерпретації та оцінки інформаційного повідомлення, здатен виділяти в тексті суперечності і типи присутніх в ньому структур, аргументувати свою точку зору, спираючись не тільки на логіку, а й на уявлення співрозмовника.

Критичне мислення допомагає побачити в тексті інші рівні, які можуть привести школяра до висновку про те, що ця розповідь не тільки про жадібність, а й про невміння спілкуватися, про те, що негативні цілі, як би праведно вони не виглядали, не призводять до позитивного результату: учитель адже теж не вирішив проблему, хоча останнє слово і залишилося за ним. Критичне мислення сприяє

формуванню дослідницької культури, пізнавальної культури, культури читання і загальному розвитку мислячої особистості.

Критичне мислення – це система мисленнєвих стратегій і комунікативних якостей, що дозволяють ефективно взаємодіяти з інформаційної реальністю.

Таким чином, у різних умовах, в різних ситуаціях актуалізуються різні характеристики критичного мислення: вміння використовувати різні техніки вирішення проблемних ситуацій; вміння аналізувати інформацію на різних рівнях; володіння техніками формулювання питань і інше. Тому є доцільним використовувати методи критичного мислення у формуванні пізнавального інтересу молодших школярів.

2.3. Узагальнення та систематизація результатів педагогічного експерименту

Доведемо ефективність педагогічних умов розвитку навчальної мотивації учнів на уроках інтегрованого курсу «Я досліджую світ» в умовах дистанційного навчання: забезпечення освітньо-розвивального середовища в початковій школі; активізація пізнавальних здібностей учнів початкової школи засобами ігрової діяльності; впровадження інтерактивних освітніх технологій на уроках інтегрованого курсу «Я досліджую світ» з метою розвитку розвитку навчальної мотивації молодших школярів.

Продемонструємо позитивні зрушення у пізнавальних інтересів молодших школярів у процесі вивчення інтегрованого курсу «Я досліджую світ» за мотиваційним компонентом

Існують два основні шляхи інтеріоризації суспільно значущих цінностей:

1) ситуативні спонукання переходять у стан сталих мотиваційних структур людини;

2) пред’явлення особистості цілей, ідеалів, цінностей у готовому вигляді.

Це особливо стосується цінності пізнавальних інтересів для молодших школярів і розвитку їх у процесі вивчення інтегрованого курсу «Я досліджую світ».

Схематичне відображення складників навчальної мотивації молодших школярів представлено на рисунку 2.1.

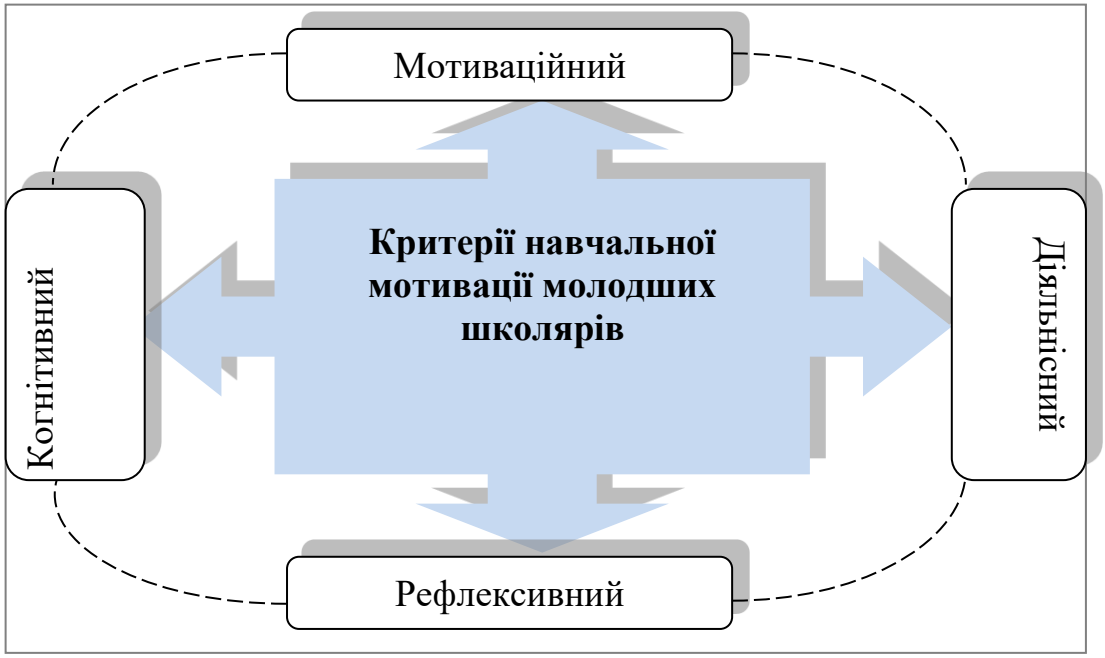

Рисунок 2.1. Критерії навчальної мотивації молодших школярів

Критеріями мотиваційного компонента навчальної мотивації молодших школярів визначено такі:

1) самомотивація навчальної діяльності;

2) сформованість внутрішніх мотивів досягнення успіху в навчальній діяльності;

3) наявність системи життєвих цінностей.

Мотиваційний компонент навчальної мотивації молодших школярів визначає загальні імперативи, що зумовлюють спрямованість їх навчальної діяльності.

Мотивація молодших школярів у пізнанні нового, незнайомого проявлялася як потреба в знаннях, що орієнтує людину в навколишній дійсності, що змушує її

активно прагнути до пізнання, до пошуку способів і засобів задоволення наявної в неї «спраги знань».

Роль Нової української школи – навчити дітей здобувати знання самостійно впродовж усього життя, розвивати свої творчі, інтелектуальні, комунікативні вміння, формувати науковий світогляд.

Продемонструємо позитивні зрушення у динаміці навчальної мотивації молодших школярів у процесі вивчення інтегрованого курсу «Я досліджую світ» за мотиваційним компонентом (табл. 3.2).

Таблиця 2.2

Рівні сформованості навчальної мотивації молодших школярів за мотиваційним компонентом, %

Компонент	Етап експерименту	Група	Рівні		
			Висо-кий, %	Серед-ній, %	Низь-кий, %
Мотиваційний	Констатувальний	ЕГ	19	64	17
		КГ	18	64	18
	Контрольний	ЕГ	39	55	6
		КГ	19	64	17

Навчальна мотивація може бути дуже високим, розмитим, що поширюється на отримання інформації взагалі, на пізнання нового про різні сторони предметного світу і поглибленням в певну область пізнавання, в її теоретичні основи, в її істотні зв’язки і закономірності.

У нашому дослідженні когнітивний передбачає володіння знаннями, необхідними для повноцінного всебічного розвитку молодших школярів.

Зміни, що спостерігалися в когнітивному компоненті розвитку навчальної мотивації молодших школярів, наочно у відсотковому відношенні відтворює таблиця 2.3.

Таблиця 2.3

Рівні сформованості навчальної мотивації молодших школярів за когнітивним компонентом, %

Компонент	Етап експерименту	Група	Рівні		
			Висо-кий, %	Серед-ній, %	Низький, %
Когнітивний	Констатувальний	ЕГ	30	59	11
		КГ	29	58	13
	Контрольний	ЕГ	56	43	1
		КГ	32	58	10

Когнітивний компонент навчальної мотивації учнів у контексті нашого дослідження охоплює систему індивідуальних ресурсів пізнавальних можливостей молодших школярів, які зумовлюють особливості пізнавального ставлення учня початкових класів до гуманістичного вирішення проблемних ситуацій, а також характер відтворення дійсності в індивідуальній свідомості.

Когнітивний компонент навчальної мотивації у навчанні виражався через спрямованість освітнього процесу на розвиток ключових компетентностей молодших школярів і наскрізних умінь особистості, застосування теоретичних знань на практиці, формування здібностей до самоосвіти і командної роботи, успішну інтеграцію в соціум і професійну самореалізацію.

Когнітивний компонент навчальної мотивації, на наш погляд, є базовим у структурі пізнавальних інтересів молодших школярів. Особистість учня формує

уявлення про себе через аналіз двох систем: внутрішньої (особистісна унікальність, відмінність від інших, здібності, задатки, індивідуальні цінності, моральні принципи, прагнення, цілі тощо) та зовнішньої (оцінка інших учнів, порівняння себе з ними).

Нижче подамо розрахунки за діяльнісним компонентом рівні сформованості навчальної мотивації молодших школярів, де також спостерігаються позитивні зміни (табл. 2.4).

Таблиця 2.4

Рівні сформованості навчальної мотивації молодших школярів за діяльнісним компонентом, %

Компоненти	Етап експерименту	Група	Рівні		
			Висо-кий	Серед-ній	Низький
Діяльнісний	Констатувальний	ЕГ	18	66	16
		КГ	18	65	17
	Контрольний	ЕГ	35	61	4
		КГ	20	65	15

Діяльнісний компонент у формуванні пізнавальних інтересів молодших школярів пов’язаний з діяльністю як засобом становлення та розвитку дитини. Тобто, під час використання форм, прийомів і формувальних заходів у процесі педагогічного експерименту народжується особистість молодшого школяра, яка обирає, оцінює, програмує і конструює різні види діяльності, що задовольняють потреби в саморозвитку й самореалізації в освітньому процесі Нової української школи.

Рівні сформованості навчальної мотивації молодших школярів за рефлексивним компонентом відображено в таблиці 2.5.

Таблиця 2.5

Рівні сформованості навчальної мотивації молодших школярів за рефлексивним компонентом, %

Компоненти	Етап експерименту	Група	Рівні		
			Висо-кий	Серед-ній	Низький
Рефлексивний	Констатувальний	ЕГ	19	66	15
		КГ	20	65	15
	Контрольний	ЕГ	30	65	5
		КГ	20	70	10

Розвиток діяльнісного компонента вимагав використання окремих освітніх технологій чи методичних прийомів. Розвиток діяльнісного компонента в навчанні молодших школярів – це один із ключових аспектів сучасної педагогіки, адже саме через активну діяльність діти найкраще засвоюють нові знання та вміння.

Це – методологічна база для побудови освітнього процесу, спрямованого на розвиток навчальної мотивації молодших школярів у процесі вивчення інтегрованого курсу «Я досліджую світ».

Завдяки впровадженню формувальних заходів високий рівень розвитку навчальної мотивації молодших школярів у процесі вивчення інтегрованого курсу «Я досліджую світ» було встановлено у 40% учнів експериментальній групі; середній – у 55% низький рівень – у 5% школярів.

У контрольній групі значних змін не простежувалося.

У результаті впровадження формувальних заходів на контрольному етапі експерименту було отримано показники щодо динаміка розвитку навчальної мотивації молодших школярів у процесі вивчення інтегрованого курсу «Я досліджую світ», наведені в таблиці 2.6.

Таблиця 2.6

Динаміка розвитку навчальної мотивації молодших школярів у процесі вивчення інтегрованого курсу «Я досліджую світ»

Група	Рівні розвитку навчальної мотивації молодших школярів		
	Високий	Середній	Низький
	за результатами констатувального етапу експерименту		
ЕГ	15%	50%	35%
КГ	14%	51%	35%
	за результатами контрольного етапу експерименту		
ЕГ	40%	55%	5%
КГ	16%	47%	37%

У процесі вивчення предмету інтегрованого курсу «Я досліджую світ» під час розвитку навчальної мотивації молодших школярів значна увага зосереджувалася й на організації виховних заходів, що мали пізнавальне спрямування. Важливими у процесі дослідження виявилися фасилітація, педагогічна взаємодія вчителя та молодших школярів, застосовування апробованих на практиці методик розвитку навчальної мотивації.

За результатами контрольного етапу педагогічного експерименту, який передбачав вторинне діагностування рівня розвитку компонентів навчальної мотивації молодших школярів в ЕГ та КГ отримано дані, що свідчать про ефективність упровадження визначених педагогічних умов.

Пізнавальний інтерес може бути дуже високим, розмитим, що поширюється на отримання інформації взагалі, на пізнання нового про різні сторони предметного світу q поглибленням в певну область пізнавання, в її теоретичні основи, в її істотні зв’язки та закономірності.

На основі зазначених даних можна спрогнозувати готовність молодших школярів до реалізації та задоволення розвитку навчальної мотивації у процесі вивчення інтегрованого курсу «Я досліджую світ» (табл. 2.7).

Таблиця 2.7

Прогнозування навчальної мотивації за результатами експерименту в процесі вивчення інтегрованого курсу «Я досліджую світ»

Група	Рівні готовності молодших школярів до реалізації навчальної мотивації		
	Високий	Середній	Низький
	Констатувальний етап		
ЕГ	14%	46%	40%
КГ	12%	47%	41%
	Контрольний етап		
ЕГ	30%	55%	15%
КГ	16%	50%	34%

На розвиток навчальної мотивації молодших школярів суттєво впливає оцінка, що загалом має більше негативні наслідки а ніж позитивні. Тому, на нашу думку, безперечно доцільною є відмова від системи оцінювання в початкових класах у процесі вивчення інтегрованого курсу «Я досліджую світ».

Отже, нами запропоновано шляхи розвитку навчальної мотивації молодших школярів у процесі вивчення інтегрованого курсу «Я досліджую світ» в умовах дистанційного навчання та формувальні заходи, спрямовані на реалізацію визначених педагогічних умов. Розроблено авторську концепцію розвитку навчальної мотивації учнів на уроках інтегрованого курсу «Я досліджую світ» в умовах дистанційного навчання, що ґрунтується на основних принципах НУШ:

– запровадження педагогіки партнерства, що ґрунтується на співпраці учня, вчителя і батьків;

– дотримання принципу дитиноцентризму (орієнтація на потреби учня);

– створення сучасного освітнього середовища, яке забезпечить необхідні умови, засоби й технології для навчання учнів, вчителів і батьків.

Також запропоновано навчальну мотивацію учнів на уроках інтегрованого курсу «Я досліджую світ» формувати засобами інтерактивного навчання, залучення дітей до діалогу, до комунікативної взаємодії та ігрової діяльності.

Навчальні ігри допомагають зробити освітній процес у початкових касах цікавим та захоплюючим.

Атмосфера захопленості, відчуття рівності дають можливість учням подолати скутість, зняти втому, знизити тривожність, тощо. За допомогою гри добре відпрацьовується вимова, активізуються пізнавальні інтереси молодших школярів, адже в концепції НУШ одним із головних принципів визначено «навчання через гру».

Приклади ігор, які запропоновано застосовувати: «Мікрофон» (кожен учень в класі має змогу висловити свою думку з приводу чогось), «Акваріум» як групова гра; «Коло ідей» – складаємо свої ідеї в «чарівний портфель» тощо. А також апробовано заходи, спрямовані на формування пізнавальних інтересів молодших школярів: ситуативно-рольова гра, інсценування, гра-драматизація, гра-бесіда, гра-мандрівка, екскурсія, ігрова вправа, групові ігри, уявна подорож, театральна вистава тощо.

Прийоми театралізації завжди підвищують емоційний тонус дітей, у них з’являється відчуття особистої значущості. Їхню ефективність було підтверджено, оскільки в молодшому шкільному віці у дітей домінує образне мислення.

У розділі окреслено хід констатувального етапу педагогічного експерименту, в якому взяли участь учні 4-го класу Марганецького ліцею №3 Марганецької міської ради Дніпропетровської області. Проведено діагностику рівня розвитку навчальної мотивації учнів на уроках інтегрованого курсу «Я досліджую світ» в умовах дистанційного навчання.

Таким чином, за результатами контрольного етапу педагогічного експерименту, який проводився у 4-ому класі Марганецького ліцею № 3 Марганецької міської ради Дніпропетровської області, було здійснено вторинне діагностування експериментальних і контрольних груп, отримано показники, що засвідчили ефективність упровадження формувальних заходів і запропонованих методичних рекомендацій щодо розвитку навчальної мотивації учнів на уроках інтегрованого курсу «Я досліджую світ» в умовах дистанційного навчання. Результати педагогічного експерименту засвідчили позитивну динаміку в розвитку навчальної мотивації молодших школярів у процесі вивчення інтегрованого курсу «Я досліджую світ»: в ЕГ за результатами констатувального етапу експерименту високий рівень засвідчили 15% учнів, за результатами контрольного етапу – 40%. У КГ показники суттєво не змінилися: 14% і 16%. Середній рівень в ЕГ за результатами констатувального етапу експерименту засвідчили 50% четвертокласників, за результатами контрольного етапу – 55%. У КГ показники мали такий вигляд: 51% і 47%. Відповідно змінилися показники низького рівня: в ЕГ за результатами констатувального етапу експерименту – 35%, за результатами контрольного етапу – 5%. У КГ позначилося дуже незначне покращення: 35% і 37%. Таким чином, можна стверджувати, що визначені педагогічні умови розвитку навчальної мотивації учнів на уроках інтегрованого курсу «Я досліджую світ» в умовах дистанційного навчання є ефективними, що й було доведено в ході педагогічного експерименту.

Отже, мети кваліфікаційної роботи досягнуто, завдання виконано гіпотезу дослідження підтверджено.

ВИСНОВКИ

1. У кваліфікаційній роботі висвітлено теоретичні засади розвитку навчальної мотивації учнів в умовах дистанційного навчання. Зазначено, що сьогодні перед Новою українською школою актуальними є завдання, покликані забезпечити учневі успішність у навчальній діяльності, його особистісний розвиток, а також необхідність формування у школярів навичок самостійного набуття знань. Одним із критеріїв ефективності освітнього процесу є розвиток навчальної мотивації учнів. Молодший шкільний вік – це фундамент для формування стійкої навчальної мотивації, саме в цей період закладаються основи допитливості, інтересу до пізнання та бажання досягати успіхів. Навчальна мотивація стимулює активне засвоєння знань, розвиток критичного мислення та творчих здібностей, формує позитивне ставлення до школи та навчання в цілому, що є запорукою подальшого успіху. Розвитку навчальної мотивації молодших школярів, зокрема в умовах сучасного інформаційного суспільства, присвятили свої наукові розвідки багато вітчизняних дослідників, серед яких: О. Гнатюк, І. Гончарук, М. Горват, Я. Демченко, Л. Дзюбко, О. Дуброва, Л. Маляр, І. Чорней та ін. Розкрито наукові підходи до тлумачення змісту понять «навчальна мотивація молодших школярів», «дистанційне навчання в початковій школі». В останні роки набуло особливої актуальності дистанційне навчання в сучасній освіті, пандемія COVID-19 та російська військова агресія лише підсилили цей процес, зумовили освітній процес у цифровому форматі. Дистанційні освітні технології, особливості дистанційного навчання в сучасних умовах інформатизації освіти, його виклики та перспективи вивчали Х. Алієв, О. Аніщенко, М. Кадемія, О. Кондратюк, В. Кривіцька, О. Кучай, О. Турчин, Е. Ященко та ін.

2. Охарактеризовано основні принципи та форми дистанційного навчання в початковій школі: принцип гуманістичності навчання; принцип пріоритетності педагогічного підходу при проєктуванні освітнього процесу в дистанційному навчанні; принцип педагогічної доцільності застосування нових інформаційних

технологій; принцип вибору змісту освіти; принцип забезпечення захисту інформації, що циркулює в дистанційній формі навчання; принцип стартового рівня освіти; принцип відповідності технологій особливостям дистанційного навчання; принцип мобільності навчання; принцип неантагоністичності дистанційного навчання існуючим формам освіти. Дистанційне навчання – це зручний і ефективний спосіб здобувати знання та вдосконалюватися, причому вибір оптимальної форми залежить від ваших індивідуальних потреб та цілей.

3. Окреслено особливості розвитку навчальної мотивації молодших школярів у процесі викладання інтегрованого курсу «Я досліджую світ» в умовах дистанційного навчання. Дистанційне навчання на уроках інтегрованого курсу «Я досліджую світ» надає можливість учителю початкових класів розвивати навчальну мотивацію молодшим школярам, а учням – підвищувати результативність самостійної роботи, отримати велику кількість нових знань, розширює можливості для творчого самовираження та самореалізації, закріплення нових навичок, зокрема технологічних. Серед популярних та корисних освітніх платформ і ресурсів для забезпечення цікавого та ефективного навчання учнів на уроках інтегрованого курсу «Я досліджую світ» та розвитку в них навчальної мотивації – «Всеосвіта», «На урок» (на цьому сайті можна знайти різноманітні матеріали для вчителів та учнів, включаючи презентації, відеоуроки та інтерактивні завдання), «Світич», «JustClass». Інструменти для дистанційного навчання: Google Classroom, Meet, Zoom, Microsoft Teams, Padlet, Canva тощо.

4. Визначено та обґрунтовано педагогічні умови розвитку навчальної мотивації учнів на уроках інтегрованого курсу «Я досліджую світ» в умовах дистанційного навчання (забезпечення освітньо-розвивального середовища в початковій школі; активізація пізнавальних здібностей учнів початкової школи засобами ігрової діяльності; впровадження інтерактивних освітніх технологій на уроках інтегрованого курсу «Я досліджую світ» з метою розвитку розвитку навчальної мотивації молодших школярів) та експериментально перевірити їхню ефективність. Педагогічний експеримент у контексті нашого дослідження мав короткочасний характер і проводився у 4-ому класі Марганецького ліцею №3

Марганецької міської ради Дніпропетровської області. Результати педагогічного експерименту засвідчили позитивну динаміку в розвитку навчальної мотивації молодших школярів у процесі вивчення інтегрованого курсу «Я досліджую світ»: в ЕГ за результатами констатувального етапу експерименту високий рівень засвідчили 15% учнів, за результатами контрольного етапу – 40%. У КГ показники суттєво не змінилися: 14% і 16%. Середній рівень в ЕГ за результатами констатувального етапу експерименту засвідчили 50% четвертокласників, за результатами контрольного етапу – 55%. У КГ показники мали такий вигляд: 51% і 47%. Відповідно змінилися показники низького рівня: в ЕГ за результатами констатувального етапу експерименту – 35%, за результатами контрольного етапу – 5%. У КГ позначилося дуже незначне покращення: 35% і 37%. Таким чином, можна стверджувати, що визначені педагогічні умови розвитку навчальної мотивації учнів на уроках інтегрованого курсу «Я досліджую світ» в умовах дистанційного навчання є ефективними, що й було доведено в ході педагогічного експерименту.

Отже, мети кваліфікаційної роботи досягнуто, завдання виконано гіпотезу дослідження підтверджено.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Алієв Х. М. Дистанційні освітні технології: сутність, ознаки, особливості. *Педагогічний альманах*. 2017. Вип. 35. С. 36–40.

2. Аніщенко О. В., Яковець Н. І. Сучасні педагогічні технології : курс лекцій. навч. посібник / за заг. ред. Н. І. Яковець. Ніжин : Видавництво НДУ ім. М. Гоголя, 2007. 199 с.

3. Биков В. Ю., Буров О. Ю., Дементієвська Н. П. «Кібербезпека в цифровому навчальному середовищі». *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2019. Т. 70. № 2. С. 313–331.

4. Бібік Н. М. Нова українська школа: порадник для вчителя. Київ : Літера ЛТД, 2018. 160 с.

5. Блощинський І. Г. Сутність та зміст поняття «дистанційне навчання» в зарубіжній та вітчизняній науковій літературі. *Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України*. 2015. Вип. 3. URL:http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnadps_2015_3 (дата звернення: 11.08.2024).

6. Борсук П. Інформатизація освіти – головний етап розвитку дистанційної форми навчання. *Новий колегіум*. 2002. № 4–5. С. 32–35.

7. Буров Є. В. Комп'ютерні мережі: підручник. Львів : Магнолія, 2010. 262 с.

8. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад і голов. ред. В. Т. Бусел. Київ : Ірпінь : ВТФ «Перун», 2004. 1440 с.

9. Вікова та педагогічна психологія : навч. посіб. / О. В. Скрипченко, Л. В. Долинська, З. В. Огороднійчук та ін. 2-е вид. Київ : Каравела, 2008. 400 с.

10. Войтенко О. В. Виховання в учнів початкових класів цінностей здорового способу життя засобами ігрової діяльності. *Наукові записки Малої академії наук України. Серія «Педагогічні науки»*. 2019. Вип. 14. С. 37–39.

11. Гаврілова Л., Катасонова Ю. Теоретичні аспекти впровадження дистанційного навчання в Україні. *Освітологічний дискурс*. 2017. № 1–2 (16–17). С. 168–182.

12. Гетта В. Г., Єрмак С. М., Джевага Г. В., Шульга О. М., Повечера І. В., Носовець Н. М., Коляда А. М. Дистанційне навчання: дидактика, методика, організація : монографія. Чернігів : [б. в.], 2017. 286 с.

13. Гнатюк О. В. Мотивація молодших школярів до навчання в умовах сучасного інформаційного суспільства. URL: https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/722386/1/%D0%A2%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%82.pdf (дата звернення: 19.07.2024).

14. Гнатюк О. В. Шляхи формування мотивації до навчання в учнів сучасної початкової школи. URL: https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/722411/1/%D0%A2%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%82.pdf (дата звернення: 19.07.2024).

15. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник. Київ : Либідь, 1997. 376 с.

16. Гончарук І. Створення вчителем комфортних умов для адаптації першокласників до навчання у школі. *Початкова школа*. 2013. № 7. С. 42–44.

17. Горват М. В., Кузьма-Качур М. І. Активізація навчально-пізнавальної діяльності молодших школярів у процесі формування природознавчої компетентності. *Науковий вісник Мукачівського державного університету. Серія «Педагогіка та психологія»*. 2019. Вип. 2 (10). С. 134–137.

18. Гуревич Р. С., Кадемія М. Ю. Інформаційно-телекомунікаційні технології в навчальному процесі та наукових дослідженнях : навчальний посібник для студентів педагогічних ВНЗ і слухачів інститутів післядипломної педагогічної освіти. Вінниця : ООО «Планер», 2005. 366 с.

19. Гуревич Р. С., Кадемія М. Ю., Рогульська О. О. Інформаційно-комунікаційні технології в міжкультурній комунікації. Вінниця : Вінницький державний педагогічний університет імені М. Коцюбинського, 2009. 232 с.

20. Демченко Я. М. Засоби формування мотивації навчання молодших школярів. *Педагогіка та психологія*. 2015. № 47. С. 14–24.

21. Дзюбко Л. В., Гриценок Л. І. Мотивація навчальної діяльності як психолого-педагогічна проблема. *Психодіагностика* : зб. наук. праць ДВНЗ

«Переяслав-Хмельницький державн. пед. ун-тет імені Григорія Сковороди». Переяслав-Хмельницький : ПП «СКД», 2009. Вип. 4. С. 33–43.

22. Дубасенюк О. А. Інновації в сучасній освіті. *Інновації в освіті: інтеграція науки і практики* : збірник науково-методичних праць / за заг. ред. О. А. Дубасенюк. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2014. С. 12–28.

23. Дуброва О. А. Навчальна мотивація як специфічний компонент навчальної діяльності. *Вісник Черкаського університету*. 2016. № 14. С. 30-37

24. Думанський Н. О. Класи сучасних технологій дистанційної освіти. URL:http://vlp.com.ua/files/12.pdf (дата звернення: 15.08.2024).

25. Жилінкова І. Дистанційна освіта: ком'ютерні телекомунікації в сучасній освітній діяльності. *Управління освітою.* 2003. № 4. С. 11.

26. Енциклопедія освіти / гол. ред. В. Г. Кремень. Київ : Юрінком Інтер, 2008. 1040 с.

27. Енциклопедія педагогічних технологій та інновацій. Серія: Золота педагогічна скарбниця / за ред. Н. П. Наволокової. Київ : Основа. 176 с.

28. Загальна психологія : підр. / О. В. Скрипченко, Л. В. Долинська, З. В. Огороднійчук та ін. Київ : Либідь, 2005. 464 с.

29. Іванюк І. В., Овчарук О. В. Результати онлайн опитування «Потреби вчителів щодо використання цифрових засобів та ІКТ в умовах карантину-2021 : Аналітичний звіт». Київ : ІІТЗН НАПН України, 2021. 61 с.

30. Ілляш С. Педагогічні умови формування пізнавального інтересу до навчання в учнів початкових класів. *Молодь і ринок*. 2012. № 6. С. 81–84.

31. Інтерактивні технології навчання : наук.-метод. посібн. / О. І. Пометун, Л. В. Пироженко. Київ : Видавництво «А.С.К», 2004. 192 с.

32. Калошин В. Ф., Гоменюк Д. В. Як створювати ситуацію успіху в навчанні? *Завучу. Усе для роботи*. 2012. № 5–6 (77–78). С. 46–52.

33. Кіяновська Н. М. Теоретико-методичні засади використання інформаційно-комунікаційних технологій у навчанні вищої математики студентів інженерних спеціальностей у Сполучених Штатах Америки : монографія. *Теорія та методика електронного навчання*. Кривий Ріг : Видавничий відділ ДВНЗ

«Криворізький національний університет». Том V. 1 (5): спецвипуск «Монографія в журналі», 2014. 316 с.

34. Кондратюк О. М. Інноваційні технології в початковій школі. Київ : Шкільний світ, 2015. 250 с.

35. Коновальчук І. І., Наумович А. Л. Педагогічний потенціал ігрової діяльності в розвитку пізнавальної активності дітей дошкільного віку. *Впровадження сучасних технологій в процесі забезпечення якісної підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти* : збірник наукових праць / за заг. ред. Л. В Зданевич, Л. С. Пісоцької, Н. М. Миськової, Л. О. Онофрійчук. Хмельницький : ХГПА, 2021. С. 91–95.

36. Концепція розвитку дистанційної освіти в Україні : затверджено Постановою Міністерства освіти і науки України 20 грудня 2000 р. URL: http://uiite.kpi.ua/2019/06/03/1598/ (дата звернення: 11.07.2024).

37. Кривіцька В. В., Прищак М. Д. Технологія дистанційного навчання. URL: https://ir.lib.vntu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/29708/9638.pdf?sequence=3 (дата звернення: 10.08.2024).

38. Кучай О., Дем'янюк А. Сучасні технології дистанційного навчання. *Гуманітарні студії: історія та педагогіка*. 2021. № 2. С. 77–85.

39. Легін В. Б. Рефлексивні вміння у навчальній діяльності молодших школярів. *Молодий вчений*. 2018. № 10 (62). С. 73–77.

40. Маляр Л. В., Ваколя З. М. Особливості мотивації учнів до навчальної діяльності. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова*. 2021. Випуск 82. С. 102–107.

41. Микитишин А. Г., Митник М. М., Стухляк П. Д., Пасічник В. В. Комп'ютерні мережі : навчальний посібник Львів : «Магнолія 2006», 2013. 256 с.

42. Національна доктрина розвитку освіти України у XXI столітті. *Освіта*. 2002. № 26. С. 2–4.

43. Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи / за заг. ред. М. Грищенко. Київ : Вища школа, 2016. 40 с.

44. Нова українська школа: порадник для вчителя / за заг. ред. Н. М. Бібік.

Київ : Літера ЛТД, 2018. 160 с.

45. Осадча К., Осадчий В., Спірін О., Круглик В. Реалізація індивідуалізації та персоналізації навчання засобами MOODLE. *Молодь і ринок*. 2021. № 1 (187). С. 38–43.

46. Падалка О. С. та інші. Педагогічні технології. Київ : Українська енциклопедія, 1995. 129 с.

47. Партола В. І., Смолянюк Н. В. Використання методу проєктів у процесі викладання інтегрованого курсу «Я досліджую світ». *Новий колегіум*. 2019. № 1. С. 39–42.

48. Педагогічна майстерність : підручник / І. А. Зязюн, Л. В. Крамущенко, І. Ф. Кривонос та ін. ; за ред. І. А. Зязюна. Київ : Вища школа, 2004. 422 с.

49. Петренко Л. М., Шевченко В. П., Зеліковська О. А. Використання педагогічних краудтехнологій у професійній підготовці студентів ІТ-спеціальностей. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2020. Т. 76. № 2. С. 213–235.

50. Підготовка майбутнього вчителя до впровадження педагогічних технологій : навч. посіб. / за ред. І. А. Зязюна, О. М. Пєхоти. Київ : Видавництво А.С.К., 2003. 240 с.

51. Положення про дистанційне навчання : затверджено Наказом Міністерства освіти і науки України 25 квітня 2013 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0703-13#n49 (дата звернення: 10.08.2024).

52. Пономарьова Г. Ф., Бабакіна О. О., Бєляєв С. Б. Нові педагогічні технології : навчальний посібник. Харків : ХГПА, 2013. 280 с.

53. Про затвердження Державного стандарту початкової освіти. URL: http://ru.osvita.ua/legislation/Ser_osv/59891/ (дата звернення: 11.07.2024).

54. Про затвердження Типової програми підвищення кваліфікації педагогічних працівників з розвитку цифрової компетентності. Міністерство освіти і науки України. URL: https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-tipovoyi-programipidvishennya-kvalifikaciyi-pedagogichnih-pracivnikiv-z-rozvitku-cifrovoyi-kompetentnosti (дата звернення: 11.07.2024).

55. Про Національну стратегію розбудови безпечного і здорового освітнього середовища у новій українській школі : Указ Президента України від 25 травня 2020 року № 195/2020. URL: https://www.president.gov.ua/documents/1952020-33789 (дата звернення: 21.07.2024).

56. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19 (дата звернення: 24.07.2024).

57. Про схвалення Концепції розвитку цифрових компетентностей та затвердження плану заходів з її реалізації : розпорядження Кабінет Міністрів України №167-р. від 03.03.2021. URL: https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-shvalennya-koncepciyi-rozvitkucifrovih-kompetentnostej-ta-zatverdzhennya-planu-zahodiv-z-yiyi-realizaciyi-167-030321 (дата звернення: 24.07.2024).

58. Прядко О. В. Сучасні технології організації самостійної роботи студентів в умовах дистанційного навчання у ЗВО. *Наукові записки. Серія: Педагогічні науки*. 2023. Випуск 209. С. 247–252.

59. Розвиток дистанційної освіти (1998–2021 рр.). Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського. URL: http://nbuv.gov.ua/node/5652 (дата звернення: 10.08.2024).

60. Романовський О. О. Шляхи впровадження інновацій, підприємництва та підприємницької освіти в системі національної освіти України : монографія. Вінниця : Нова Книга, 2010. 416 с.

61. Рябова З. В., Єльникова Г. В. Професійне зростання педагогів в умовах цифрової освіти. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2020. № 6 (80). URL: https://doi.org/10.33407/itlt.v80i6.4202 (дата звернення: 10.08.2024).

62. Савлучинська Л. Г, Філь І. В Формування пізнавальних інтересів молодших школярів. *Наука і освіта*. 2013. № 6. С 176–178.

63. Савченко О. Я. Дидактика початкової освіти : підручник для студентів пед. фак. Київ. Грамота, 2012. 504 с.

64. Саєнко Ю. О., Руденко Ю. А., Кравченко О. В., Забарюща А. А. Теоретичні аспекти використання лепбуків у процесі навчання учнів початкових класів (освітня галузь «Я досліджую світ»). *Topical issues of the development of*

modern science. 2020. С. 443–446.

65. Світовий досвід розвитку дистанційних форм освіти у вітчизняному контексті. Аналітична записка. URL: https://niss.gov.ua/doslidzhennya/ gumanitarniy-rozvitok/svitoviy-dosvid-rozvitku-distanciynikh-form-osviti-u (дата звернення: 10.08.2024).

66. Сологуб О. С., Гуменюк В. В. Підготовка андрагогів до організації освітнього процесу засобами технологій дистанційного навчання. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2022. Том 92. № 6. С. 198–218.

67. Сологуб О. С. Результати науково-дослідної роботи з розвитку інформаційно-комунікаційної компетентності методистів регіональних служб. *Нова педагогічна думка*. 2021. № 4 (108). С. 44–49.

68. Спірін О. М., Базелюк О. В., Петренко Л. М., Каленський А. А. та ін. Технології дистанційного професійного навчання : методичний посібник. Житомир : «Полісся», 2018. 160 с.

69. Столяр Г. І. Сучасні педагогічні технології: досвід та інновації. *Початкова освіта: сучасні перспективи розвитку* : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції. 2018. С. 222–223.

70. Сучасний тлумачний психологічний словник. Харків : Прапор, 2007. 640 с.

71. Тверезовська Н., Філіппова Л. Сутність та зміст поняття «педагогічні умови». *Нова педагогічна думка*. 2009. № 3. С. 90–92.

72. Технології дистанційного навчання. URL: https://osvita.ua/school/method/technol/1303/ (дата звернення: 10.08.2024).

73. Титаренко Т. М. Сучасна психологія особистості. Київ : Марич, 2009. 232 с.

74. Титенко С. В. Комплекс моделей для побудови Web-системи безперервного навчання. *Наукові вісті НТУУ «КПІ»*. 2008. № 5(61) С. 57–66.

75. Третьякова Ю. В. Застосування технологій дистанційного навчання для підвищення якості засвоєння навчального матеріалу. *Збірник наукових праць КПНУ ім. Івана Огієнка, Інституту психології ім. Г. С. Костюка НАПН України*.

2016. № 19. С. 706–715.

76. Турчин О. І. Сутність технології дистанційного навчання. URL: https://academy-vision.org/index.php/av/article/view/740/671 (дата звернення: 27.06.2024).

77. Химинець В. Інноваційна освітня діяльність. Київ : Мандрівець, 2009. 360 с.

78. Цимбалару А. Д. Педагогічне проектування освітнього простору в школі І ступеня: теорія і практика : монографія. Київ : Педагогічна думка, 2013. 692 с.

79. Чорней І. Д. Психологічні аспекти розвитку мотивації молодшого школяра у навчальному процесі. *Нова педагогічна думка*. 2014. № 4 (80). С. 165.

80. Чумак В. В. Вікова психологія : навч. посіб. Бердянськ : Видавець Ткачук О. В., 2015. 192 с.

81. Шевців З. М. Основи соціально-педагогічної діяльності : навч. посіб. Київ : Вища школа, 2012. 246 с.

82. Щербань П. М. Дидактичні ігри у навчально-виховному процесі. *Початкова школа*. 1997. № 9. С. 18–21.

83. Ященко Е., Левандовська І. Дистанційна освіта в освітній діяльності вищої школи: виклики часу. *Гуманітарні студії: історія та педагогіка*. 2021. Вип. 1 (1). С. 124–134.

84. Brown H. Douglas. Teaching by Principles: an Interactive Approach to Language Pedagogy. White Plains, NY: Longman, 2001. 480 p.

85. Polianovskyi H., Zatonatska T., Dluhopolskyi O., Liutyi I. Digital and Technological Support of Distance Learning at Universities under COVID-19 (Case of Ukraine). *Revista Româneas căpentru Educaţie Multi dimensională*. 2021. № 13(4). P. 595–613. URL: https://doi.org/10.18662/rrem/13.4/500 (date of application: 10.08.2024).

86. Rebukha L., Polishchuk V. Ukrainian Society and Covid-19: the Influence of the Pandemic on Educational Processes in Higher School. *Postmodern Openings*. 2020. № 11(2). P. 120–127. URL: https://doi.org/10.18662/ po/11.2/165 (date of application: 10.08.2024).

87. Roddy C. et al. Applying best practice online learning, teaching, and support to intensive online environments: An integrative review. *Frontiers in Education*. 2017. Nov. 21. URL: https://doi.org/10.3389/feduc.2017.00059 (date of application: 10.08.2024).

88. Zimmerman, W., Altman, B., Simunich, B., Shattuck, K., Burch, B. Evaluating online course quality: A study on implementation of course quality standards. *Online Learning*. 2020. № 24(4). P. 147-163. URL: https://doi.org/10.24059/olj.v24i4.2325. (date of application: 10.08.2024).

ДОДАТКИ

Додаток А

Приклади інструментів для розвитку навчальної мотивації учнів на уроках інтегрованого курсу «Я досліджую світ» в умовах дистанційного навчання

1. Відеоконференції (Zoom, Google Meet).
2. Онлайн-дошки: інструменти типу Google Jamboard, Miro.
3. Інтерактивні презентації: сервіси Google Slides, Prezi
4. Освітні платформи: Khan Academy, Coursera, EdX.
5. Онлайн-ігри та симулятори, пов’язані з тематикою уроку.
6. Інтерактивна дошка Padlet.
7. Інструменти для створення відео: iMovie, WeVideo.
8. Інструменти для співпраці: Google Docs, Microsoft Teams.
9. Інструменти для створення інтерактивних завдань: Genially.
10. Соціальні мережі для навчання: Edmodo.
11. Canva.
12. Kahoot!